

РЕЗЮМЕТА НА НАУЧНИТЕ ТРУДОВЕ НА АС. АННА ПЕТРОВА ГЕОРГИЕВА, ДОКТОР

**МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ – ВАРНА,
ФАКУЛТЕТ ПО ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ,
КАТЕДРА „ЗДРАВНИ ГРИЖИ”,**

Във връзка с участие в обявен конкурс за заемане на академична длъжност „Доцент”,
Обявен от Медицински университет – Варна
(ДВ, бр. 96 от 01.12.2017 г.)

МОНОГРАФИЧЕН (ХАБИЛИТАЦИОНЕН ТРУД)

- 1. Георгиева, А. Дългосрочните грижи – възможност за иновативни сестрински практики, ИК СТЕНО, 2018, с.248. ISBN 978-954-449-948-8, ISBN 978-619-221-114-1**

Застаряването на населението в повечето икономически развити страни в света, включително и в България, води до нарастващи обществени потребности от развитието на качествени и ефективни дългосрочни грижи. Същевременно, все още не е използван потенциалът на сестринството в системата на дългосрочните грижи у нас. Настоящият монографичен труд е първият опит за самостоятелно, задълбочено и систематизирано изследване на проблема „дългосрочни грижи” и на възможността за разкриване и нормативно уреждане на иновативни сестрински практики в контекста на дългосрочните грижи в Република България, създаващи възможност за автономна дейност на медицинската сестра. Осъществен е исторически преглед на възникването и развитието на грижите за възрастни и хора с увреждания. Анализирани са съвременното състояние на проблема „дългосрочни грижи” посредством очертаване на концептуалната рамка на „дългосрочните грижи”. Проучена е практическата реализация на концепцията за дългосрочни грижи в съвременното, а също и основните възможности и предизвикателства, свързани с нея. Разгледан е опита на другите страни по отношение на осъществяването на дългосрочните грижи и са проучени добри практики в тази насока, както и възможности за прилагане на натрупания опит в у нас. Проучени и конкретизирани са ролята и функциите на медицинската сестра в системата на дългосрочните грижи. Изследвано е съвременното състояние на дългосрочните грижи в Република България и са изведени основните предизвикателства и нерешени проблеми. На тази база е очертана необходимост от проучване на възможности за въвеждане на иновативни сестрински практики за оказване на качествени и ефективни дългосрочни грижи. Проведено е емпирично проучване сред пациенти относно потребностите им от дългосрочни сестрински грижи и основните предизвикателства и възможности, свързани с тяхното удовлетворяване. Анализирани са и основните фактори, оказващи влияние върху потребностите на пациентите от дългосрочни грижи. Проведено е емпирично проучване сред студенти –дипломанти от специалност „Медицинска сестра” по отношение на най-подходящия модел на грижи, значението на ефективната комуникация и екипният подход при предоставяне на дългосрочни грижи, включването на пациента и

семейството, като пълноправни членове на екипа и активни участници в процеса на вземане на решения, ролята и функциите на съвременната медицинска сестра като член на екипа, предоставящ дългосрочни грижи, и възможностите за участие на медицинските сестри и пациентите в здравната политика, насочена към оптимизиране на дългосрочните грижи за възрастни и лица с увреждания. Анализирани са ЕДИ за придобиване на специалностите „Медицинска сестра” и „Управление на здравни грижи”. Доказано е значението на компетентностния подход, заложен в съвременното обучение на медицинските сестри, за формиране на професионалисти, притежаващи знания, умения и навици за осъществяването и управлението на съвременни научнообосновани дългосрочни здравни грижи. Изследвана е самооценката на студентите дипломанти за придобитите в процеса на обучение знания и умения за оказване на качествени дългосрочни грижи за възрастни и хора с увреждания. Проучени са нагласите на дипломантите за надграждащо, следдипломно и непрекъснато обучение по проблема, както и мотивацията им за професионална реализация в областта на дългосрочните грижи. Въз основа на анализа на възможностите на медицинските сестри за придобиване на специалност в системата на здравеопазването в Република България, са доказани и направени предложения за актуализиране на учебната програма по специалността „Медицинска сестра за социални дейности”, осигуряващи придобиването на специализирана професионална компетентност, гарантираща предоставянето на всеобхватни, навременни, качествени и ефективни дългосрочни грижи. Направен е SWOT анализ на състоянието на дългосрочните грижи у нас и са очертани възможностите пред медицинските сестри за оказване на дългосрочни грижи в Република България - въвеждане на иновативни практики и автономна дейност в рамките на придобити компетенции. Представени са иновативни практики, създаващи възможности за автономни сестрински дейности в процеса на оказване на дългосрочни грижи в Република България. В основата им стои получилият световно признание холандски модел на дългосрочни грижи, предоставяни по райони, по домовете на пациентите от медицински сестри *Buurtzorg*, признат за иновативна управленска практика. Предложените иновативни сестрински практики се опират и на предложените от С. Тончева (2011; 2015; 2016) иновативни модели на Сестрински служби. Предложен е Модел на Център за дългосрочни здравни грижи, адаптиран по С. Тончева (2011; 2015; 2016). В основата на неговата организация стои холистичният подход при оказване на пациент-центрирани, достъпни и всеобхватни дългосрочни грижи, взаимодействието със семейството, мрежата за неформална подкрепа и всички институции, свързани с медицинските и социалните аспекти на грижите. Конкретизирани и предложени са дейности, изпълнявани самостоятелно от медицинската сестра в Центъра за дългосрочни здравни грижи, които могат да бъдат основа за разработване на пакет от здравни грижи, финансиран от НЗОК, за които медицинската сестра има компетентност. В резултат на направения правен анализ на законодателството на Република България се доказва необходимостта от доразвиване и прецизиране на действащата правна уредба в Република България, свързана с нормативното уреждане на разглеждания проблем. Поради това, са очертани възможности за създаване на законодателна основа за разкриване и финансиране на иновативни сестрински практики, създаващи възможност за автономна сестринска дейност в контекста на дългосрочните грижи. Проведената експертна оценка доказва категорично необходимостта от разкриването на Център за дългосрочни здравни грижи, в който медицински сестри да извършват автономни дейности и възможността той да стане реалност в Р. България. Предложените иновативни сестрински практики,

създаващи възможност за автономна сестринска дейност, както и пътищата за тяхното нормативното уреждане от една страна ще съдействат за оказване на съвременни, научнообосновани сестрински дългосрочни грижи, а от друга страна – за адекватен отговор на потребностите на възрастните хора и хората с увреждания и повишаване на тяхното качество на живот и удовлетвореност.

ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД

2. Георгиева, А. Възможности за оптимизиране участието на медицинската сестра в процеса на информирано съгласие на пациента Автореферат на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „Доктор” по научна специалност „Управление на здравните грижи”. МУ-Варна. 2016.

Дисертационният труд представлява първото системно, комплексно и задълбочено научно изследване на възможностите за оптимизиране на участието на медицинската сестра в процеса на получаване на информирано съгласие от пациента посредством прилагане на интердисциплинарния подход. Въз основа на подробен и задълбочен преглед на литературата, касаеща института на „информираното съгласие”, като исторически преглед на възникване на концепцията за информирано съгласие, анализ на съвременното състояние на проблема „информирано съгласие” и международния опит са изведени основните предизвикателства и нерешени проблеми, свързани с процеса на информиране и получаване на съгласие в сестринската практика и е очертана необходимост от проучване на възможности за оптимизирането му. Изводите от литературния обзор обосновават целта и задачите на дисертационния труд. Целта на научното изследване е да се проучат и конкретизират възможностите за оптимизиране участието на медицинската сестра в процеса на получаване на информирано съгласие от пациента. Направено е проучване на правната уредба на участието на медицинската сестра в процеса на информирано съгласие на пациентите в Република България и други страни, включващо:

- Сравнително-правно изследване на правната уредба на участието на медицинската сестра в процеса на информиране и получаване на информираното съгласие от пациентите в други страни.
- Изследване на правната уредба на информираното съгласие в Република България.
- Проучване и анализ на правната уредба на участието на медицинската сестра в процеса на информиране и получаване на съгласие от пациента в законодателството на Република България.
- Проучване и анализ на нормативното регулиране на ролята на медицинската сестра в процеса на информиране на пациентите в Наредбите, утвърждаващи медицински стандарти по различните клинични дисциплини в Република България.

Представени са резултати и анализ от анкетното проучване, проведено сред студенти, медицински сестри, лекари и пациенти относно възможностите за оптимизиране участието на медицинската сестра в процеса на информирано съгласие на пациента. Въз основа на резултатите от проучването са разработени практически подходи за оптимизиране участието на медицинската сестра в процеса на информирано съгласие на пациента - Алгоритъм за получаване информирано съгласие от пациента и Модел на технически фиш за информирано съгласие на

пациента за инвазивна сестринска манипулация. Направена е експертна оценка на предложените практически подходи за оптимизиране участието на медицинската сестра в процеса на получаване на информирано съгласие от пациента. В труда са използвани общонаучни и специални методи за провеждане на научни изследвания, като статистически методи за обработка и анализ на информацията и социологически – анкетен и документален. Особено застъпен е сравнително-правният анализ, тъй като разрешенията в другите правни системи са от съществено значение с оглед усъвършенстване на действащата правна уредба в Република България. Откроява се интердисциплинарният подход, с оглед на спецификата на обществените отношения и предмета на изследването. На база на проведената работа и приложението на основните научни методи са получени следните научноприложни приноси: За първи път е направен сравнително-правен анализ на законодателството на Република България и други страни по проблема. Проучено е и мнението на медицински сестри, лекари, пациенти и дипломанти по изследвания проблем. Разработени са практически подходи за оптимизиране на участието на медицинската сестра в процеса на информирано съгласие – авторски модели на алгоритъм и технически фиш за информирано съгласие за инвазивна сестринска интервенция. Направени са конкретни предложения *de lege ferenda* за прецизиране на нормативната уредба в Република България. Формулирани са предложения към отговорни институции за оптимизиране участието на медицинската сестра в процеса на информирано съгласие на пациента. Установените закономерности са основа за бъдещи проучвания, проследяващи изследваните процеси.

СТУДИЯ

3. Георгиева А., **Съвременни аспекти на сестринските грижи за хора с увреждания, ИК СТЕНО, 2018, с.136. ISBN 978-954-449-944-0**

Основните проблеми на хората с увреждания, предизвикателства, пред които са изправени здравеопазните системи при тяхното решаване и доказаната значима роля на медицинските сестри в оказването на качествени научнообосновани здравни грижи, очертава проучването на съвременните аспекти на сестринските грижи за хората с увреждания като важен и актуален проблем. В тази връзка, посредством анализ на литературни източници и документален метод са проучени и очертани съвременните аспекти на сестринските грижи за хората с увреждания.. Анализирани са национални документи, документи на Европейския съюз, Световната здравна организация и други международни документи по разглеждания проблем. Въз основа на анализа на достъпната литература по проблема и документи на Световната здравна организация е направен сравнителен анализ на основните модели на грижи за хората с увреждания и на тази база е очертан холистичният модел като най-подходящ за посрещане на техните био-психо социални потребности. Проследено е развитието на европейската политика по отношение на хората с увреждания и е направен правен анализ на българското законодателство в тази посока. С оглед значимостта на комуникацията, като дейност, съпътстваща всички аспекти на грижите за хората с увреждания е проучена нейната същност, елементи, основните видове комуникация, както и насоките за ефективна комуникация. Очертани са специфични особености и правила при комуникацията на медицинската сестра с хора с увреждания. Всичко

това може да послужи като основа за формиране на знания и умения на медицинските сестри във връзка с осъществяване на ефективна комуникация при грижите за хора с увреждания. Въз основа на комплексният характер от медицински, психиатрични и поведенчески проблеми на хората с увреждания и необходимостта от мултидисциплинарен подход при тяхното решаване, са изследвани основните аспекти на екипния подход и неговото значение за оказване на съвременни пациент-центрирани грижи за хората с умствени увреждания. В тази връзка са конкретизирани и основните характеристики на групата и екипа, а също и необходимите знания и умения на медицинските сестри за работа в екип при грижи за хора с умствени увреждания. Анализът на организацията на грижите при лица с увреждания доказва необходимостта от значителни промени, в отговор на глобалните обществено-икономически и политически промени и нарастналите очаквания на обществото. В тази връзка са изследвани и конкретизирани съвременните аспекти в организацията на грижите при хората с увреждания. Доказана е значимостта на прилагането на сестринския процес, с оглед оказване на съвременни и научнообосновани сестрински грижи. Анализирани са и очертана важната роля на медицинската сестра при планиране на грижите за хората с увреждания. Очертани са и специфичните особености при планиране на грижите за лица с умствени увреждания в различните етапи на сестринския процес. Разработен е и примерен план за сестрински грижи при пациент с увреждане. С оглед познаването и прилагането на съвременни европейски и национални стандарти в грижите за лица с умствени увреждания са изведени правата и потребностите на хората с умствени увреждания. Анализирани са основни аспекти и са очертани съвременните стандарти на здравните грижи за лица с умствени увреждания. Очертани са ролята и функциите на медицинската сестра при оказване на грижи за лица с умствени увреждания. Проучена и доказана е важната роля на медицинските сестри в развитието и осъществяването на европейските и националните политики, насочени към подобряване на грижите за лица с увреждания. Медицинските сестри имат потенциал да действат като агенти на включването и интегрирането на хората с увреждания в обществото. За да стане това, медицинските сестри, грижещи се за хората с увреждания трябва да притежават съвременна базова подготовка и да продължат да усъвършенстват своите специализирани знания и умения, даващи им възможност за повишаване качеството и ефективността на планирането и изпълнението на пълната гама от грижи. По този начин медицинските сестри ще дадат своя важен принос за повишаване на качеството на живот на хората с увреждания и техните семейства. Настоящата студия би могла да бъде полезна не само на студентите от специалност „Медицинска сестра” при обучението им по дисциплината „Сестрински грижи за деца и възрастни с увреждания” и на преподавателите, водещи дисциплината, но и на медицинските сестри от практиката, тъй като във всички сфери на сестринска дейност хората с увреждания, от една страна са пациенти, както и всички останали, с право качествени грижи. Наред с това, обаче, те имат специфични потребности, свързани с вида и степента на увреждане, което прави познаването на съвременните аспекти в грижите за хора с увреждания гаранция за адекватен отговор на техните нужди от съвременни научнообосновани сестрински грижи.

УЧЕБНИЦИ И УЧЕБНИ ПОМАГАЛА

4. **Георгиева А., С.Тончева, Сестрински грижи при болни с инфекциозни заболявания– учебник за студенти от специалност „Медицинска сестра”, П/р на С. Тончева, МУ- Варна, 2012, с. 206. ISBN 978-954-9685-80-0**

Разработването на учебника по „Сестрински грижи при инфекциозно болни” е продиктувано от необходимостта да се отговори на непрекъснато нарастващите предизвикателства на обществото и нуждите от непрекъснати, качествени и ефективни здравни грижи, в унисон със съвременните европейски и световни стандарти и свързаните с тях и реформи в образованието на медицинските сестри в България. Настоящият учебник се опира на Учебната програма по „Сестрински грижи при инфекциозно болни”, която създава възможности за усвояване на практически умения и навици за разпознаване на клиничните прояви, полагане на грижи и подготовка за изследвания при инфекциозно болни. Основната цел на учебника е студентите да усвоят професионални знания и умения, свързани с прилагането на специфичните сестрински грижи при инфекциозно болни пациенти. Застъпени са профилактиката, лечебно-охранителния режим, специфични сестрински грижи, алгоритми за поведение, Медицински стандарт „Инфекциозни болести” , приет 2010 година както и законодателно нормативната уредба на Република България и Европейския Съюз. Всеки раздел завършва с въпроси за самоконтрол, чрез които студентите могат да самооценят знанията си. Предвидените теми в учебната програма, не само въвеждат в сестринските грижи при инфекциозни заболявания, но и следват закономерно изучаваните предклинични и клинични дисциплини, като създават възможност за осъществяване на междупредметни връзки, логическо и клинично мислене. Настоящият учебник би могъл да бъде полезен не само за студентите от специалностите „Медицинска сестра” и „Акушерка”, но и за медицинските сестри и акушерки от практиката, за актуализиране на познанията им свързани с грижите за инфекциозно болни.

5. **Георгиева А., С.Тончева, Сестрински грижи при болни с инфекциозни заболявания– учебник за студенти от специалност „Медицинска сестра”, П/р на С. Тончева, второ преработено и допълнено издание, МУ- Варна, 2018, с. 511 ISBN 978-619-221-120-2 (под печат).**

Научните познания, свързани с инфекциозните заболявания, непрекъснато се обогатяват. Съвременната медицина въвежда нови по-ефикасни методи на лечение, приема единни експертни становища относно диагностично-терапевтичния алгоритъм на поведение и здравни грижи при различните инфекциозни заболявания. Непрекъснато се актуализира и нормативната уредба, регулираща различните аспекти на организацията, лечението и грижите за инфекциозно болните. Опирайки се на натрупания опит от приложението на разработените учебник и практическо ръководство по „Сестрински грижи при инфекциозно болни“ в обучението на студентите, авторите достигнаха до извода от необходимостта от тяхното обединяване в един учебник по изучаваната дисциплина. По този начин те считат, че обединяването на информацията, свързана с теоретичните знания и практически умения, ще улесни още повече обучението по дисциплината „Сестрински грижи при инфекциозно болни“. Всичко изложено дотук обоснова необходимостта от разработването на второ преработено и допълнено

издание на учебник по сестрински грижи за инфекциозно болни, който да обедини всички актуални познания по разглежданата дисциплина. Настоящият учебник се опира на учебната програма по „Сестрински грижи при инфекциозно болни“ и създава възможности за усвояване на практически умения и навици за разпознаване на клиничните прояви, полагане на грижи и подготовка и видове изследвания при инфекциозно болни. В резултат на цялостното обучение студентите могат да познават клиничните методи и средства за изследване на болни с инфекциозни заболявания, да планират грижите за пациента в инфекциозните отделения, да познават симптоми на инфекциозни болести, методите за лечение и предпазване. Чрез практическото ръководство, което е във втората част на учебника, се създават възможности за усвояване на практически умения и навици за разпознаване и решаване на реалните и потенциални проблеми на инфекциозно болни пациенти, полагане на грижи и подготовка и видове изследвания при инфекциозно болни. Включените тестове и сценарии към всеки от разделите на учебника „Сестрински грижи при инфекциозно болни“ предоставят възможност на студентите да контролират знанията си по учебната дисциплина по разработени еталони за самооценка. Сценариите целят активиране познавателната активност и развиване на умения за критично мислене у студентите и вземане на решение за адекватно професионално поведение въз основа на придобитите знания. Представените в практическото ръководство план за сестрински грижи и учебен казус за изработване на план за сестрински грижи създават възможност студентите да затвърдят знанията си и да формират умения за събиране на информация, оценка на нуждите на инфекциозно болния пациент, поставяне на сестринска диагноза, планиране, осъществяване и оценка на сестринските грижи, т. е. прилагане на новата научнообоснована методология за оказване на здравни грижи – сестринския процес.

- 6. Георгиева А., С. Тончева, Сестрински грижи при болни с инфекциозни заболявания, учебно-практическо ръководство за студенти от специалност „Медицинска сестра”, П/р на С. Тончева, ИЦ МУ-Варна, 2012, с. 99. ISBN 978-954-9685-79-4**

Целта на практическото ръководство е създаване на възможности за усвояване на практически умения и навици за разпознаване и решаване на реалните и потенциални проблеми на инфекциозно болни пациенти, полагане на грижи, подготовка и провеждане на изследвания.

Ръководството се опира на Учебната програма по „Сестрински грижи при инфекциозно болни” и учебника по „Сестрински грижи при инфекциозно болни”. Застъпени са правила по отношение на основните дейности на медицинската сестра при оказване на грижи за инфекциозно болни, в които са синтезирани класическите постановки и новите актуални към момента указания от авторитетни източници. В практическото ръководство са включени тестове и сценарии към всеки от разделите на учебника „Сестрински грижи при инфекциозно болни”, които предоставят възможност на студентите да затвърдят, контролират и самооценят знанията си по учебната дисциплина по разработени еталони за самооценка. Сценариите са създадени с цел активиране познавателната активност и развиване на умения за критично мислене у студентите, чрез поставяне в реална проблемна ситуация и необходимостта от вземане на решение за адекватно професионално поведение, въз основа на придобитите знания. Представените в практическото ръководство етапи

за планиране за сестрински грижи и учебен казус създават възможност студентите да затвърдят знанията си и да формират умения за събиране на информация, оценка на нуждите на инфекциозно болния пациент, поставяне на сестринска диагноза, планиране, осъществяване и оценка на сестринските грижи, т. е. прилагане на новата научнообоснована методология за оказване на здравни грижи-сестринският процес. Настоящото практическо ръководство би могло да бъде полезно не само за студентите от специалностите „Медицинска сестра” и „Акушерка”, но и за преподавателите при провеждането на учебно-практическите занятия по дисциплината „Сестрински грижи при инфекциозно болни”.

ПЪЛОТЕКСТОВИ ПУБЛИКАЦИИ В ЧУЖДЕСТРАННИ НАУЧНИ СПИСАНИЯ

- 7. Георгиева А.П., Необходимост применения сестринского процесса при оказании долгосрочной помощи пожилым людям и инвалидам. Science Time. 2017; 11 (47): 8-14. ISSN 2310-7006**

Целью настоящего исследования является изучение необходимости применения сестринского процесса при оказании долгосрочной помощи пожилым людям и инвалидам в Болгарии. Исследование проводилось методом анализа научной литературы, документальном методом и методом социологического опроса. В опросе приняли участие 224 студентки-медицинских сестер, выпускников Медицинского университета города Варны, Болгария, в период 2012 – 2017 гг. Результаты исследования позволили установить, что большинство выпускников осознают важность сестринского процесса в контексте долгосрочного ухода за пожилыми людьми и инвалидами. Сестринский процесс, по мнению значительной части опрошенных, будет способствовать повышению эффективности долгосрочной помощи, применению индивидуального и комплексного подхода к личности. **Ключевые слова:** сестринский процес, долгосрочная помощ, медсестры, пожилые люди, инвалиды

- 8. Георгиева А.П., Значение эффективной коммуникации в процессе долгосрочного ухода за пожилыми людьми и инвалидами. Вестник науки и творчества. 2017;12(24):5-9. ISSN 2413-6395**

Целью настоящего исследования является изучение значения эффективной коммуникации в процессе долгосрочного ухода за пожилыми людьми и инвалидами. Исследование проводилось методом анализа научной литературы, документальном методом и методом социологического опроса. В опросе приняли участие 224 студента (медицинские сестры), выпускников Медицинского университета города Варны, Болгария, в период 2012 – 2017 гг. Результаты исследования позволили установить, что большинство выпускников осознают важность эффективной коммуникации в контексте долгосрочной помощи пожилым людям и инвалидам. Три четверти из них выражают мнение, что навыки общения необходимы для привлечения пациента и его родственников в качестве активных участников процесса долгосрочного ухода. **Ключевые слова:** эффективная коммуникация, долгосрочный уход, медсестры, пожилые люди, инвалиды.

9. Георгиева А.П., Потребности пациентов в сестринском уходе на дому. Вестник науки и творчества. 2017; 12(24):5-9. ISSN 2413-6395

Целью настоящего исследования является изучение потребности пациентов в сестринском уходе на дому. Исследование проводилось методом анализа научной литературы, документальном методом и методом социологического опроса. Изучено мнение 80 пациентов, лечившихся в Клиниках внутренних болезней в Университетской больнице имени Св. Марины в городе Варне, в Болгарии. Исследование проводилось в период с октября 2016 года по май 2017 года. Посредством полуструктурированного индивидуального интервью было исследовано мнение пациентов по их потребностям в сестринском уходе на дому. Также проанализированы основные факторы, влияющие на потребности пациентов в сестринском уходе на дому. Результаты исследования позволили установить, что большинство пациентов имели потребности в сестринском уходе на дому. Обследованные лица, которые подтверждают, что нуждались в сестринском уходе на дому, находятся в высших возрастных группах (более 70 лет). Анализ результатов утверждает, что по мере увеличения числа заболеваний возрастает потребность пациентов в сестринской помощи на дому.

Ключевые слова: долгосрочная помощь, медсестры, пациенты, потребности, сестринский уход на дому.

10. Георгиева А.П., Необходимость получения информированного согласия пациента в сестринском процессе при оказании долгосрочной помощи пожилым людям и инвалидам. Science Time. 2017; 12 (48): 9-14. ISSN 2310-7006

Целью настоящего исследования является изучение необходимости получения информированного согласия пациента в сестринском процессе при оказании долгосрочной помощи пожилым людям и инвалидам. Исследование проводилось методом анализа научной литературы, документальном методом и методом социологического опроса. В опросе приняли участие 224 студентки среди медицинских сестер, выпускников Медицинского университета города Варны, Болгария, в период 2012 – 2017 гг. Результаты исследования позволили установить, что значительная часть выпускников считает, что медсестры должны предоставлять информацию и получать согласие пациента на всех этапах сестринского процесса. Большинство респондентов подтвердили, что информированное согласие пациентов имеет важное значение для качества и эффективности сестринского процесса, а также и в целях соблюдения прав пациентов.

Ключевые слова: информированное согласие, сестринский процесс, долгосрочная помощь, медсестры, пожилые люди, инвалиды

11. Георгиева А.П., Функции медицинской сестры при оказании долгосрочной помощи пожилым людям и инвалидам. Научное знание современности. 2017; 12(12):11-15. ISSN 2541-7827

Целью настоящего исследования является изучение функции медицинской сестры при оказании долгосрочной помощи пожилым людям и инвалидам в Болгарии. Исследование проводилось методом анализа научной литературы, документальном методом и методом социологического опроса. В опросе приняли участие 224 студентки (медицинские сестры), выпускников Медицинского университета города

Варны, България, в период 2012 – 2017 гг. Резултати изследованието позволило установи, че мнозинството випускници на медицинските сестри подчертават важността на всички функции на медсестри за осигуряване на качествено дълготрайно помощ за по-възрастни хора и инвалиди. Будещите медсестри са убедени в тяхната необходимост за прилагане на комплексен подход към личността на пациента и повишаване на ефективността на грижите за по-възрастни хора и инвалиди.
Ключови думи: функции, дълготрайно помощ, медсестри, по-възрастни хора, инвалиди

12. Георгиева А.П., Необходимостта на участие на родственици на пациента в процеса на планиране и оказване на дълготрайно помощ. Научно знание на съвременността. 2017; 12(12):5-10. ISSN 2541-7827

Целта на настоящото изследованието е изучаване на необходимостта на участие на родственици на пациента в процеса на планиране и оказване на дълготрайно помощ. Изследованието е проведено по метода на анализ на научна литература, документален метод и метод на социологическия опит. В опита участвали 224 студенти (медицинските сестри), випускници на Медицинския университет на град Варна, България, в период 2012 – 2017 гг. Резултати изследованието позволило установи, че мнозинството випускници потвърждават, че необходимо участие на родственици на пациента в решенията, свързани с неговото здравие и планиране на дълготрайно помощ. Половина от всички респонденти разглеждат семейството като пълноправен партньор в процеса на дълготрайно грижи.

Ключови думи: дълготрайно помощ, медсестри, пациент, родственици, семейство, участие

ПЪЛНОТЕКСТОВИ ПУБЛИКАЦИИ В НАУЧНИ СПИСАНИЯ В БЪЛГАРИЯ

13. Георгиева, А.,Т. Цветкова, Ролята на училищната медицинска сестра при провеждане на здравно възпитание по превенция на наркоманиите, Здравни грижи, год.VI, 2008, бр.3, с. 7-13. ISSN 1312-2592

Целта на настоящото проучване е да се изследва мнението на родители(80) на ученици от седми до дванадесети клас в VII СОУ „Найден Геров“ относно ролята на училищната медицинска сестра при провеждане на здравно възпитание, насочено към превенция на наркоманиите. Приложен е анкетен метод(пряка индивидуална анонимна анкета), документален метод , анализ на литературни източници. Изследването е проведено в периода септември-ноември 2007г. Резултатите отразяват мнението на анкетираните, че училищната медицинска сестра притежава необходимата компетентност за провеждане на здравно възпитание насочено към превенция на наркоманиите. По-голямата част от изследваните родители подчертават необходимостта от обединяването на усилията на всички, имащи отношение по проблема” наркоманиите”и изразяват готовност за партньорство в различни инициативи свързани с превенцията на наркоманиите.

Ключови думи: наркоманиите, превенция, родители, ученици, училищна медицинска сестра

- 14. Георгиева, А., Комуникативните умения - фактор за ефективен сестрински процес, доклади от Юбилейна научна конференция - 25 години Медицински факултет при Тракийски Университет, Стара Загора, 27-29.09.2007г., TRAKIA JOURNAL OF SCIENCES, Scientific Serial Publishet by Trakia University, Series Biomedical Sciences, Volume 6, Number 2, Supplement 4, 2008, p.40-43. ISSN 1312-1723**

Целта на настоящото изследване е да се проучи мнението на 40 студенти – специалност медицинска сестра в МУ – Варна относно значимостта на комуникативните умения като фактор за ефективен сестрински процес. Приложен е анкетен метод, чрез индивидуална анонимна анкета. Резултатите отразяват виждането на анкетираните, че комуникативните умения са необходими в процеса на предоставяне на сестрински грижи. Бъдещите медицински сестри оценяват комуникативните си умения като добри и изразяват мотивация и готовност непрекъснато да ги усъвършенстват чрез следдипломно обучение.

Ключови думи: Комуникативни умения, сестрински процес, медицинска сестра, пациент.

- 15. Георгиева, А., Кр. Стамова, Мнение на медицинските сестри-дипломантки относно значимостта на информираното съгласие за пациентите, Здравни грижи, год.VII, 2009, бр.2, с. 34-39. ISSN 1312-2592**

Целта на настоящото проучване е да се изследва мнението на медицински сестри-дипломантки в Медицински университет- Варна, относно значимостта на информираното съгласие за пациентите като фактор за ефективен сестрински процес (55). Приложен е анкетен метод(пряка групова анонимна анкета), документален метод, анализ на литературни източници. Изследването е проведено в периода юни-юли 2008г. Резултатите отразяват мнението на анкетираните, че получаването на информираното съгласие е необходимо във всички етапи на сестринския процес и е важно за привличането на пациентите и техните близки като активни участници в процеса на лечение и обгрижване. По-голямата част от изследваните бъдещи медицински сестри считат, че получаването на информирано съгласие от пациентите е приоритет не само на лекаря, а и на медицинската сестра в рамките на нейните компетенции и подчертават необходимостта от тяхното нормативно регулиране.

Ключови думи: информираното съгласие, сестрински процес, пациент, медицинска сестра.

- 16. Стамова Кр., А. Георгиева, „Значение на сестринските грижи при пациенти на хемодиализа - централен венозен катетър”, сп. „Здравни грижи”, год.VII, 2009, бр.2, с. 12-16. ISSN 1312-2592**

Цел: Да се докаже значението на сестринските грижи в обгрижването на хемодиализния пациент с централен венозен катетър във връзка с усложнението катетър асоциирана инфекция. Материал и методи: Използвани са литературни източници и резултати от проучване, направено в периода февруари – март 2007 година. В проучването са обхванати 36 болни на хемодиализа, от клиниката по нефрология и хемодиализа към МБАЛ „Св.Марина” – гр.Варна. Основни използвани методи са: анализ на литературни източници и на документи, графичен

и статистически анализ. Резултати и обсъждане: Изолират се общо 42 бактериални вида. Положителните бактериални култури се установяват най-често между четиринадесетия и двадесет и първия ден от поставянето на съдовия достъп. По-голямата част от установените микроорганизми са *St. aureus* – 43,3%.

Заклучение: Доказването на хипотезата, че основен източник на инфекция е кожата, показва ключовата роля на сестрата в обгрижването на пациент с централен венозен катетър на хемодиализно лечение.

Ключови думи: централен венозен катетър, катетър асоциирана инфекция, хемодиализа, пациент, медицинска сестра.

17. Георгиева, А., Кр. Стамова, „Нагласи за непрекъснато обучение на студентките-дипломантки от специалност „Медицинска сестра” в Медицински университет- Варна”, сп. „Здравни грижи”, год.VIII, 2010, бр. 3 , с. 12-17. ISSN 1312-2592

Целта на настоящото проучване е да се изследват нагласите за непрекъснато обучение на студентките-дипломантки от специалност „Медицинска сестра” в Медицински университет- Варна (40). Приложен е документален метод, анализ на литературни източници и анкетен метод (пряка групов анонимна анкета). Изследването е проведено в периода март- април 2010 г. Резултатите отразяват нагласите на бъдещите медицински сестри постоянно да се обучават и развиват като професионалисти. Повече от половината респонденти изразяват готовност да продължат обучението си в магистърска степен и да посещават различни форми на следдипломно обучение. Водещи мотиви за това са желание за повишаване на професионалната компетентност, личностна реализация и издигане престижа на сестринството у нас. Отговорите на анкетиранияте потвърждават важната роля на преподавателите от Медицински университет и наставниците от практическите бази относно стимулирането на студентките- дипломантки да се обучават и развиват непрекъснато в професионален аспект.

Ключови думи: непрекъснато обучение, професионално усъвършенстване, студентки- дипломантки, медицинска сестра

18. Стамова Кр., А. Георгиева, „Оценка на пациентите на професионалното поведение на обгрижващите ги медицински сестри, сп. „Здравни грижи”, год.VIII, 2010, бр. 3 , с. 32-37. ISSN 1312-2592

Цел: Да се проучи оценката на пациентите, за притежавания тип сестринско поведение (по I. HARDI) на обгрижващите ги медицински сестри. Материал и методи: В проучването е изследвано мнението на 120 пациента. Респондентите са избрани на произволен принцип сред преминалите пациенти за периода октомври-декември 2009г. през Отделението по нефрология и Първа Клиника по коремна хирургия към УМБАЛ „Св. Марина” ЕАД – гр.Варна. Приложен е анкетен метод (пряка групов анонимна анкета), анализ на литературни източници, сравнителен анализ, документален метод. Резултати и обсъждане: Според пациентите, обгрижващите ги сестри притежават качествата, характерни за няколко типа сестринско поведение. Най-често срещаните качества, притежавани от медицинските сестри, според респондентите са характерни за майчинския тип сестринско поведение. Качествата, характерни за практическия и мъжкия тип сестринско поведение са също често срещани сред медицинските сестри, според пациентите. Най-малко според анкетиранияте са сестрите с нервен тип поведение.

Заклучение: Оценката на пациентите, за притежавания тип сестринско поведение (по I. HARDI) на обгрижващите ги медицински сестри, показва многообразие, адекватно на разнообразието от ситуации, в които би намерило точно приложение. Специалистите по здравни грижи притежават качествата, изискващи се от съвременната медицинска сестра – такава, каквато и самите пациенти я желаят.

Ключови думи: медицинска сестра, пациент, тип сестринско поведение.

19. Георгиева, А., „Ролята на медицинската сестра при получаване на информирано съгласие от неврохирургичните пациенти”, сп. „Здравни грижи”, год.VIII, 2010, бр. 4 , с. 21-27. ISSN 1312-2592

Целта на настоящото проучване е да се изследва мнението на професионалистите по здравни грижи (15) и лекарите (10), работещи в Неврохирургична клиника, МБАЛ „Света Анна”- Варна относно ролята на медицинската сестра в процеса на получаване на информирано съгласие от неврохирургичните пациенти. Приложен е анализ на литературни източници, документален и анкетен метод. Изследването е проведено в периода юни- август 2010 г. Резултатите отразяват мнението на анкетиранияте, че получаването на информираното съгласие е процес на активно взаимодействие и сътрудничество с пациента и семейството му, основан на взаимно доверие. Необходимостта от нормативно регулиране на ролята и компетенциите на медицинските сестри в процеса на получаване на информирано съгласие от пациентите потвърждават с отговорите си повечето от респондентите. Една трета от анкетиранияте професионалисти по здравни грижи и две трети от неврохирургите изказват становище, че сестрата трябва да възприеме ролята на посредник между лекаря и пациента, с цел доизясняване на различни въпроси. По-голямата част от здравните професионалисти и лекарите считат, че медицинската сестра трябва да бъде активен партньор на лекаря в процеса на информирано съгласие, като с това тя ще допринесе за неговото ефективно протичане.

Ключови думи: информирано съгласие, медицинска сестра, пациенти

20. Гочева, Г., А. Георгиева, „Необходимост от иновации в сестринската практика”, сп. „Здравни грижи”, год.VIII, 2010, бр. 4 , с. 28-33. ISSN 1312-2592

Целта на настоящото проучване е да се изследва мнението на завършващите Медицински университет- Варна медицински сестри (40) относно необходимостта от иновации в сестринската практика. Приложен е анкетен метод (пряка групов анонимна анкета) и анализ на литературни източници. Изследването е проведено през юли 2009 г. Резултатите отразяват мнението на анкетиранияте, че прилагането на иновации в сестринската практика е необходимо за повишаване на качеството и ефективността на сестринските грижи, за оптимизиране работата на самите сестри и повишаване на удовлетвореността на пациентите. Повече от половината от респондентите изразяват готовност да прилагат иновации в работата си, а една трета от тях биха участвали в разработването им. Медицинските сестри разглеждат иновациите като важни и необходими за развитие на сестринската наука и практика у нас, в съответствие с най-новите достижения на сестринството в световен мащаб.

Ключови думи: иновации, медицинска сестра, сестринска практика.

21. Георгиева А., Нагласи на медицинските сестри за непрекъснато обучение, насочено към ефективно осъществяване на процеса на информираното

съгласие на пациентите, Scripta Scientifica Medica, Medical University- Varna, 2011, Vol. 43(7), p. 325- 328. ISSN 0582-3250

Увод: Непрекъснатите реформи в здравеопазването, напредъка на медицинската наука и практика, привличането на пациентите като активни участници в процеса на грижи и лечение, поставят пред здравните професионалисти необходимостта от непрекъснато обучение и професионално усъвършенстване.

Цел: Да се проучи мнението и нагласите на дипломантите и медицинските сестри за непрекъснато обучение, насочено към ефективно осъществяване на процеса на информираното съгласие на пациентите.

Материал и методи: Приложен е анализ на литературни източници, документален и анкетен метод (пряка групова анонимна анкета). Изследвано е мнението на 65 дипломанти от специалност „Медицинска сестра” към МУ – Варна и 80 медицински сестри, работещи в акредитирани МБАЛ, утвърдени за учебни бази към МУ- Варна, в периода юни 2010- април 2011 г.

Резултати и обсъждане: Болшинството от анкетираните дипломанти и медицински сестри потвърждават с отговорите си значимостта на информираното съгласие за привличане на пациентите като активни участници в процеса на грижи и лечение. Повече от половината от респондентите оценяват придобитите от тях в базовото обучение знания и умения, свързани с информираното съгласие, като много добри. По-голямата част от бъдещите и практикуващите в момента медицински сестри изразяват нагласи постоянно да се обучават и развиват като професионалисти по въпросите, свързани с ефективността на процеса на информираното съгласие.

Заклучение: Медицинските сестри осъзнават необходимостта от непрекъснато обучение, насочено към ефективно осъществяване на процеса на информираното съгласие на пациентите, с оглед привличане на пациентите като активни участници в процеса на грижи и лечение и оказване на висококачествени, ефективни и достъпни здравни грижи.

Ключови думи: дипломанти, информирано съгласие, медицински сестри, непрекъснато обучение, пациенти

22. Георгиева А., Цв. Димитрова, Източници на стрес при студентите от първи курс, специалност „Медицинска сестра” в Медицински университет- Варна, Scripta Scientifica Medica, Medical University- Varna, 2011, Vol. 43(7), p. 321-324. ISSN 0582-3250

Увод: Висшето образование поставя пред студентите по-големи изисквания към техните психофизически сили и адаптивни възможности за приемане на учебно натоварване. Това води до появата на различни по характер и интензитет реакции на стрес.

Цел: Да се изследва мнението на студентите медицински сестри от първи курс, относно източниците на стрес, по време на адаптацията им към обучението в Медицински университет-Варна.

Материали и методи: Анализ на литературни източници и анкетен метод. Изследвано е мнението на 37 студенти от първи курс, специалност „Медицинска сестра” в Медицински университет-Варна чрез пряка групова анонимна анкета. Изследването е проведено през април 2011 г.

Резултати и обсъждане: Повече от половината анкетирани изпитват тревожност и несигурност, свързани с подготовката и справянето с учебните задължения. Основни източници на стрес за повечето от студентите медицински сестри са

изпитите, неувереността им при усвояването на манипулациите, голямата по обем информация и недостатъчното време за почивка. Основните проблеми за близо две трети от анкетираните, вследствие на трудностите, пред които са изправени, са умората и недоспиването, а половината изпитват нервност. Респондентите използват различни техники за справяне със стреса – болшинството от тях прилагат музикотерапия, повече от половината релаксират чрез разходки сред природата и контактуват с любими и значими хора.

Заключение: Ранното откриване на източниците на стрес при студентите медицински сестри, още в първи курс и изграждането на адекватни стратегии за справяне с проблемите е важна предпоставка за успешното усвояване на новите знания и формиране на професионални компетенции, необходими за успешна професионална реализация.

Ключови думи: медицински сестри, първи курс, стрес

23. Стамова Кр., А. Георгиева, С. Тончева, Нагласи на студентите медицински сестри за полагане на доброволен труд, Здравни грижи, год.IX, 2011, бр.3, стр. 18-24. ISSN 1312-2592

Цел: Да се проучат нагласите за полагане на доброволен труд от студентите медицински сестри.

Материал и методи: Анкетирани са 25 студенти трети курс и 20 студенти четвърти курс от специалността „Медицинска сестра”, в Медицински университет „Професор д-р Параскев Стоянов”- гр.Варна за учебната 2010/2011 година. Изследването е проведено в периода 16-24 септември 2010г. Приложен е анкетен метод (пряка групова анонимна анкета), анализ на литературни източници, документален метод. Данните са обработени чрез статистически и графичен анализ.

Резултати и обсъждане: Почти половината от анкетираните студенти са участвали в мероприятие, организирано на доброволен принцип. Половината от тях са били само наблюдатели или слушатели, а останалите са били включени в организацията или изпълнението на дейности. Всички респонденти биха участвали в доброволчески инициативи, като почти всички предпочитат това да е в сферата на здравеопазването. Някои посочват сферата на образованието. Споменават се дори спортът и изкуството.

Заключение: Доброволчеството е доста популярно в редица страни сред младите хора. Въпрос на време е това да стане факт и в България. Ползите ще са както за гражданското общество, така и за кариерното израстване на младите българи. Доброволчеството дава добро поле за изява на младия човек, формира у него ред ценности и добродетели, които го съпътстват през целият му съзнателен живот. Още повече за цялостното формиране на завършен, готов да започне професионалния си път, отговарящ на съвременните изисквания професионалист по здравни грижи.

Ключови думи: доброволчество, доброволец, здравеопазване, студенти медицински сестри

24. Тончева С., А.Георгиева, Кр. Стамова, Значение на екипния подход при получаване на информирано съгласие от пациентите, Обща медицина, том XIV, бр. 2, 2012, с. 22-27. ISSN 1311-1817

Целта на проучването е да се изследва мнението на медицинските сестри (80) и лекарите (40), работещи в акредитирани МБАЛ, утвърдени за учебни бази към МУ –

Варна, относно значението на екипния подход при получаването на информирано съгласие от пациентите. Приложен е анализ на литературни източници, документален и анкетен метод (пряка групов анонимна анкета). Изследването е проведено през периода юни 2010 – април 2011 г. Резултатите отразяват мнението на мнозинството от анкетираните за необходимостта от екипен подход при получаване на информирано съгласие от пациентите. По-голямата част от професионалистите по здравни грижи и лекарите визират ролята на медицинската сестра като активен участник в екип с лекаря в процеса на информиране и получаване на съгласие от пациентите. Изследваните лица са единодушни, че екипният подход ще допринесе за ефективното осъществяване на процеса за получаване на информираното съгласие и за повишаване на удовлетвореността на пациентите.

Ключови думи: екипен подход, информирано съгласие, лекари, медицински сестри, пациенти

- 25. Димитрова Цв., А. Георгиева, Ефективност на прилаганите от студентите медицински сестри стратегии за справяне със стреса, Варненски медицински форум, изд. МУ-Варна, том 1, 2012, бр. 1, Доклади от Научната сесия, посветена на 70 годишнината на Медицински колеж-Варна, 05.10.2012, Варна, с. 87-90. 1314-8338**

Стресът в модерното общество е социално значим проблем. Студентите са поставени пред нови роли и по-голямо физическо и психическо натоварване. Целта на настоящото проучване е да се изследва мнението на студентите от първи и втори курс, специалност „Медицинска сестра” относно ефективността на стратегиите, които те прилагат за справянето със стреса по време на обучението им в Медицински университет – Варна. Приложен е анализ на литературни и анкетен метод. През април – юни 2012г., чрез пряка групов анонимна, е изследвано е мнението на 34 студенти в първи и втори курс, специалност „Медицинска сестра” в Медицински университет – Варна. Изследването е Студентите медицински сестри прилагат различни стратегии за справяне със стреса като управление на времето, психорелаксационни техники, поддържане и подобряване на системите социална подкрепа и други. Въпреки това, те изпитват физически и психически дискомфорт от различно естество. Предоставянето на студентите на добре осмислени съдържателни програми, които да подпомагат идентифицирането на стреса и откриването на ефективни стратегии за управлението му е важно условие за справяне с проблема. По този начин бъдещите медицински сестри ще формират необходимите компетенции за справяне със стреса не само в университета, но и в бъдещата си професионална дейност и ще бъдат полезни не само по отношение на собственото им здраве, а най-вече на здравето на своите пациенти.

Ключови думи: медицински сестри студенти, стратегии за справяне, анкетиране, управление на стреса

- 26. Нури Н., А. Георгиева, Мнение и нагласи на студентите медицински сестри относно необходимостта от полагане на грижи за кожата на ръцете, Варненски медицински форум, изд. МУ-Варна, том 1, 2012, бр. 1, Доклади от Научната сесия, посветена на 70 годишнината на Медицински колеж-Варна, 05.10.2012, Варна, с. 103-106. 1314-8338**

Целта на настоящото проучване е се изследват мнението и нагласите на студентите

от специалност „Медицинска сестра” в МУ – Варна, относно необходимостта от полагане на грижи за кожата на ръцете, като елемент на хигиената на ръцете на медицинския персонал и поведението им в тази посока. Приложен е анализ на литературни източници и анкетен метод. Изследвано е мнението на 30 студенти от IV курс, специалност „Медицинска сестра” в Медицински университет- Варна чрез пряка групово анонимна анкета през юни 2012 г. Повечето от студентите медицински сестри осъзнават необходимостта от грижи за кожата на ръцете си и я осъществяват постоянно(64%). Съвсем малка част от анкетираните поддържат кожата на ръцете си с подходяща, разработена за целта медицинска козметика(14 %). Една четвърт от анкетираните са непостоянни в грижата за кожата на ръцете си, а много малка част от изследваните лица не използват козметични средства (12%). Усвояването на знания, умения и навици у студентите медицински сестри, свързани с грижата за кожата на ръцете ще спомогне за осъществяването на качествени, ефективни, ефикасни и безопасни грижи за пациентите.

Ключови думи: медицински сестри, студенти, анкетиране, грижа за кожата на ръцете

27. Тончева, С., Кр. Стамова, Св. Стайкова, А. Георгиева, Необходимост от получаване на допълнителна здравна информация за пациентите на хемодиализно лечение, Здравни грижи, год.Х, 2012, бр.2, стр. 13-18. ISSN 1311-1817

Целта на изследването е да се проучи необходимостта от получаване на допълнителна информация за заболяването, здравните грижи, лечението и т.н. за пациентите на хемодиализно лечение, посещаващи центъра по хемодиализа към УМБАЛ ”Св. Марина” ЕАД - Варна. Половината от анкетираните категорично смятат, че им е необходима допълнителна информация, касаеща здравословния проблем на тях или на техните близки. По-малко от половината не възразяват да получат нова такава, а една малка част от респондентите категорично смятат, че допълнителни здравни знания не са им необходими. Независимо от това, една голяма част от анкетираните пациенти и придружители желаят да научат нещо ново най-вече за заболяването, хигиенните грижи, диетата, лечението, алтернативните методи на лечение, прогноза, дори за трансплантационните възможности по засегналия ги здравен проблем. В България близо 2500 болни са на хемодиализа. За да се подобри статистиката в това отношение, е необходимо обединяване на усилията на екипа лекар – медицинска сестра – пациент – семейство. Пациентите, които са по-добре информирани за заболяването, грижите, необходимостта от спазване на диета, режим и т.н., показват значително по-добри резултати в борбата със заболяването. Затова е необходимо задоволяване на нуждите от познания в тази насока на пациента и близките.

Ключови думи: здравна информация, пациент, хемодиализно лечение.

28. Кр. Стамова, А. Георгиева, Кр. Димитрова, Проучване нуждата от здравна информация за семействата с деца до 3-годишна възраст, Научни трудове на Русенския университет - 2012, том 51, серия 8.3: с. 107-111. ISSN 1311-3321

Настоящата разработка разглежда резултатите от анкетно проучване, проведено сред 100 родители на деца, посещаващи Детски ясли в гр.Варна, относно необходимостта от предоставяне на здравна информация, касаеща техните деца.

Акцентираща се на най-притесняващите родителите проблеми на детското здраве, източниците на здравна информация, които ползват в случай на нужда и мястото на медицинската сестра в процеса на предоставянето ѝ, според анкетираните.

Ключови думи: деца, здравна информация, медицинска сестра, родители

29. Георгиева А., Кр. Стамова, Значение на пациент-ориентиращия модел при предоставяне на здравни грижи, Варненски медицински форум, изд. МУ-Варна, бр. 2, том 2, приложение 3, 2013, Доклади от Втора научна сесия на Медицински колеж – Варна, 3 – 4. 10. 2013 г., с. 85-88. ISSN 1314-8338

Увод: Концепцията на пациент-ориентираната здравеопазна система измести стария патерналистичен модел на предоставяне на лечение и грижи и постави на преден план пациента, който въз основа на знания, предоставени от медицинските специалисти, взема решения и поема отговорност за собственото си здраве.

Цел: Да се изследва мнението на медицинските сестри и пациентите относно значението на пациент-ориентиращия модел при предоставяне на здравни грижи .

Материали и методи: Приложен е анализ на литературни източници, документален и анкетен метод(пряка индивидуална анонимна анкета). Изследвано е мнението на 80 медицински сестри, работещи в акредитирани МБАЛ, утвърдени за учебни бази към МУ- Варна и 60 пациенти, лекувани в посочените лечебни заведения, чрез пряка индивидуална анонимна анкета през декември 2012 г.

Резултати и обсъждане: Резултатите отразяват мнението на по-голямата част от анкетираните медицински сестри и пациенти относно значението на пациент-ориентиращия модел при предоставяне на здравни грижи. Мнозинството и от двете групи изследвани лица разглеждат пациент-ориентиращия модел като необходим за постигането на значими за пациентите и медицинските специалисти резултати. Повечето от респондентите считат, че пациент-ориентиращия модел ще съдейства за повишаване на качеството и ефективността на сестринските грижи и удовлетвореността на пациентите.

Изводи: Фокусирането на здравните грижи върху отделния пациент и семейство, несъмнено оказва влияние върху повишаване на качеството им. В процеса на промяна основна роля играят не само здравните специалисти, а и пациентите и техните семейства, които активират своето участие във вземане на решенията свързани с опазване и възстановяване на собственото им здраве.

Ключови думи: здравни грижи, медицинска сестра, пациент, пациент-ориентиращ модел

30. Георгиева А., Кр. Стамова, В. Цветкова, Функции на медицинската сестра, насочени към повишаване на ефективността на грижите за хора с увреждания, Варненски медицински форум, изд. МУ-Варна, бр. 2, том 2, приложение 3, 2013, Доклади от Втора научна сесия на Медицински колеж – Варна, 3 – 4. 10. 2013 г., с. 89-93. ISSN 1314-8338

Медицинските сестри във всички сектори на здравеопазните системи имат ключова роля при посрещане потребностите на хората с увреждания, във връзка с новата визия и подходи за интегрирането им като пълноправни членове на обществото. Множество изследвания доказват необходимостта от отлично подготвени и мотивирани медицински сестри, познаващи и изпълняващи основните функции на

сестринството, насочени към поддържане, укрепване и възстановяване здравето на хората със специални потребности. Целта на работата е се изследва мнението на студентите-медицински сестри относно функциите на медицинската сестра, насочени към повишаване ефективността на грижите за хора с увреждания. Приложен е анализ на литературни източници, документален и анкетен метод. Изследвано е мнението на 45 студенти от четвърти курс, специалност „Медицинска сестра” в Медицински университет- Варна чрез пряка групов анонимна анкета през януари 2013г. Анализът на резултатите показва, че значителна част от бъдещите медицински сестри изразяват мотивация за работа с лица с увреждания, водени от желанието да помагат на хората. Анкетиранияте студенти възприемат като най-подходящ социалния модел на грижи за хора с увреждания. Половината от респондентите считат, че всички функции на медицинската сестра са важни и значими за повишаване ефективността на грижите за хора с увреждания. Повишаването на качеството и ефективността при грижите за хора с увреждания налага сестринското съсловие все по-добре да познава, разбира и изпълнява своите функции. Това ще спомогне за прилагането на холистичен подход при задоволяване на потребностите на отделния пациент.

Ключови думи: грижи, медицинска сестра, функции, хора с увреждания

31. А. Георгиева, Н. Нури, Кр. Стамова, Мнение на студентите-медицински сестри относно убежденията и ценностите, заложи в философията на сестринството, Варненски медицински форум, изд. МУ-Варна, бр. 2, том 2, приложение 3, 2013, Доклади от Втора научна сесия на Медицински колеж - Варна, 3 – 4. 10. 2013 г., с. 94-98. ISSN 1314-8338

Промените в икономическите, политическите и социокултурните условия, както и непрекъснатите реформи в здравната система, поставиха редица предизвикателства и същевременно възможности пред сестринството в България. Необходимостта от висококвалифицирани медицински сестри, обучени в съответствие с новата философия на сестринството става все по-отчетлива в условията на икономическа криза и здравно-демографски проблеми на обществото.

Целта на тази статия е се проучи мнението на студентите от специалност „Медицинска сестра” в Медицински университет – Варна, относно убежденията и ценностите, заложи в философията на сестринството. Приложен е анализ на литературни източници и анкетен метод. Изследвано е мнението на 30 студенти от III курс, специалност „Медицинска сестра” в Медицински университет-Варна чрез пряка групов анонимна анкета през м. май 2013 г. Резултатите отразяват мнението на повечето от анкетиранияте относно необходимостта от интелектуална ориентация на убежденията и ценностите, заложи в философията на сестринството, като основа за встъпване в професията „Медицинска сестра”. Голяма част от бъдещите медицински сестри потвърждават с отговорите си притежаване на добродетели като знание, умение, състрадание, милосърдие, търпение и целеустременост, които са задължителни за всяка добра медицинска сестра. Философията на сестринството отразява миогледа на медицинската сестра по отношение на нейната дейност, формиране на ценностна система, във връзка с практикуването на професията и нейната роля в оказването на високохуманни, качествени и ефективни здравни грижи.

Ключови думи: студенти-медицински сестри, убеждения, философия на сестринството, ценности

- 32. Георгиева, А., М. Вълканова, Необходимост от правна регламентация на участието на медицинската сестра в процеса на информиране и получаване на информирано съгласие от пациентите, Здравна икономика & мениджмънт, год.VIII, 2013, бр.4(50), с.3-7. ISSN 1311-9729**

През последните десетилетия значително се промени визията относно ролята и компетентността на медицинските сестри в процеса на лечение на пациентите. Съвременните медицинските сестри се възприемат не само като изпълнители на лекарски предписания, а като пълноправни партньори в здравния екип, със свои автономни функции и отговорности. Целта на настоящото проучване е да се изследва мнението на медицинските сестри, лекарите и пациентите относно необходимостта от правна регламентация на ролята и участието на медицинската сестра в процеса на информиране и получаване на информирано съгласие от пациентите. Медицинските сестри, лекарите и пациентите се обединяват около необходимостта от нормативно уреждане на ролята и компетентността на медицинската сестра при информиране и получаване на информирано съгласие от пациентите. Правната регламентация в тази насока е важна предпоставка за ефективен екипен подход при задоволяване здравните потребности и повишаване на удовлетвореността на пациентите.

Ключови думи: информиране, лекари, медицински сестри, нормативен регламент, пациенти

- 33. Георгиева А., Кр. Стамова, Формирането на нагласи и потребности за непрекъснато обучение у студентите в специалност „Медицинска сестра” – гаранция за качествено овладяване на съвременните стандарти за грижи за пациенти с увреждания, Педагогически форум, електронно списание, год. I, 2013, бр.3, с.94-100. ISSN 1314-7986.**

Всички промени в общественото развитие дадоха и дават отражение върху системата на здравеопазването. Появи се изискване за ново отношение към човека – пациент, като цяло и към човека – пациент с увреждания, в частност. От отношение към нуждаещ то се промени в отношение към личност, която има нужда от премахване на временните бариери пред нея, за да заеме полагащото ѝ се място на пълноправен и пълноценен участник в обществения живот. Това обстоятелство наложи сериозна промяна в учебните планове и програми, свързани с подготовката на здравните кадри във висшите медицински училища и особено на студентите, обучаващи се в специалност „Медицинска сестра”. В настоящата статия ние разглеждаме проблема за формирането на нагласи и потребности за непрекъснато обучение на медицинските сестри в условията на университетското образование, насочено към овладяването и прилагането на съвременните стандарти за грижи за лица с увреждания.

Ключови думи: непрекъснато обучение, професионално развитие, нагласи и потребности от непрекъснато обучение, хора с увреждания

- 34. Георгиева А., Д. Монтиглио-Тапия, М. Винанчева, Познания на студентите медицински сестри относно условията и факторите за ефективно обучение на пациентите, Здравни грижи, год.XII, 2014, бр.2, с.5-10. ISSN 1311-1817**

Целта на настоящото проучване е да се изследват познанията на студентите от специалност „Медицинска сестра” в Медицински университет-Варна относно

условията и факторите за ефективно обучение на пациентите(40). Приложен е документален метод, анализ на литературни източници и анкетен метод (пряка групово анонимна анкета). Изследването е проведено през декември 2013 г. Резултатите отразяват познанията на бъдещите медицински сестри относно условията и факторите за ефективно обучение на пациентите. Болшинството от студентите медицински сестри отчитат важността на всички фактори, влияещи върху ефективното здравно обучение на пациентите(73,3%). Повечето от анкетиранияте разглеждат доверието на пациентите и близките към медицинската сестра, като основно условие за ефективно обучение (53%). Бъдещите медицински сестри осъзнават важността на една от основните функции на сестринството – здравното обучение на пациентите и техните семейства и притежават познания, свързани с факторите и условията за неговото ефективно осъществяване. Това е важно свидетелство за готовността им да отговорят адекватно на нарастващите обществени потребности от висококачествени, ефективни и достъпни сестрински грижи.

Ключови думи: ефективно обучение, медицински сестри, пациенти, студенти

- 35. М. Димитрова, З. Димиева, А. Георгиева, Информираност на медицинските сестри по проблема за домашното насилие и необходимостта от обучение, Варненски медицински форум т. 3, 2014, приложение 2, доклади от Юбилейна научна конференция „Обществено здравеопазване – традиции и перспективи”, с.186-190. ISSN 1314-8338**

Домашното насилие, извършено срещу жени е значим обществен и здравен проблем. Медицинските сестри могат да играят ключова роля при идентифициране на пациенти, преживели насилие и да предложат необходимата емоционална, практическа и психологическа подкрепа. Този доклад има за цел да изследва информитаността на медицинските сестри по проблема „домашно насилие”, степента на тяхната подготовка и необходимостта от допълнително обучение при оказване на сестрински грижи на пострадалите. В него се подчертава необходимостта от засилено сестринско образование и информираност, които ще дадат възможност на медицинските сестри да осигуряват качествени и цялостни здравни грижи на жени пострадали от домашно насилие.

Ключови думи: домашно насилие, магистри, стажанти, институции медицински сестри

- 36. Георгиева, А., Фактори, възпрепятстващи ефективното протичане на процеса на получаване на информирано съгласие от пациентите, Доклади от Трета научна сесия на Медицински колеж - Варна, 2014 г., Варненски медицински форум, т. 3, 2014, приложение 4, Издателство МУ-Варна, с. 334- 337. ISSN 1314-8338**

Въведение: Многобройните предизвикателства пред здравните системи в световен мащаб наложиха търсенето на нови подходи за решаване на сложните проблеми пред, които са изправени. Все по-голямо значение придобиват информирането и получаването на съгласие на пациентите, с оглед превръщането им в активни участници в процеса на грижи и лечение.

Цел: Да се изследва мнението на медицинските сестри и пациентите относно факторите, възпрепятстващи ефективното протичане на процеса на получаване на информирано съгласие от пациентите.

Материали и методи: Приложен е анализ на литературни източници, документален и анкетен метод. Изследвано е мнението на 80 медицински сестри, работещи в акредитирани МБАЛ, утвърдени за учебни бази към МУ- Варна и 60 пациенти, лекувани в посочените лечебни заведения, чрез пряка индивидуална анонимна анкета през януари 2013 г.

Резултати и обсъждане: Изследваните медицински сестри и пациенти потвърждават с отговорите си необходимостта от ефективно осъществяване на процеса на информирано съгласие от пациентите. Приблизително половината и от двете групи респонденти съобщават, че са се сблъскали със ситуации, свързани с неефективно информиране на пациентите. Според повечето пациенти и медицински сестри основни фактори, възпрепятстващи ефективното протичане на процеса на информирано съгласие на пациентите са липсата на време от страна на медицинския персонал, използването на медицинска терминология и информация, несъобразена с индивидуалните особености на пациента.

Изводи и препоръки: Идентифицирането и справянето с факторите, възпрепятстващи ефективното протичане на процеса на получаване на информирано съгласие от пациентите ще допринесе за оптимизиране на взаимодействията между здравните специалисти, пациентите и техните близки. Това осигурява спазване на правата на пациентите и превръщането им в пълноправни участници в здравния екип.

Ключови думи: информирано съгласие , медицински сестри, пациенти

37. Георгиева, А., Съвременни схващания за застъпничеството в сестринството и неговото приложение в процеса на информирано съгласие , Доклади от Трета научна сесия на Медицински колеж - Варна, 2014 г., Варненски медицински форум, т. 3, 2014, приложение 4, Издателство МУ-Варна, с. 338- 342. ISSN 1314-8338

Въведение: Концепциите за автономията на пациента и застъпничеството от страна на медицинската сестра са актуалните теми на дебата в сестринските кръгове по целия свят. Същевременно мненията на различните автори са поляризирани по отношение на естеството и степента на застъпничеството в дейността на медицинската сестра. В тази връзка, изясняването на етичните аспекти на ролята на медицинската сестра в процеса на информиране и получаване на съгласие от пациентите, има важно научно и практическо значение

Цел: Да се проучат съвременните схващания за застъпничеството в сестринството, както и неговото приложение в процеса на информирано съгласие и мнението на дипломантите- медицински сестри, практикуващите медицински сестри, лекарите и пациентите по проблема.

Материал и методи: Приложен е анализ на литературни източници, документален и анкетен метод. Изследвано е мнението на 65 дипломанти от МУ- Варна, 80 медицински сестри и 80 лекари, работещи в акредитирани МБАЛ, утвърдени за учебни бази към МУ- Варна, както и на 60 пациенти, лекувани в посочените лечебни заведения. Проучването е проведено в периода 2012- 2013 г.

Резултати и обсъждане: Застъпничеството в сестринството се изразява в защита на пациента по отношение на правата му в здравеопазната система. В процеса на информирано съгласие застъпничеството е „акт на информиране и подкрепа на лице, така че то да може да направи възможно най-добрите решения за себе си”. Резултатите от собственото анкетно проучване показват, че нито един от

анкетиранияте лекари, едва една пета от пациентите и незначителна част от дипломантите и медицинските сестри отреждат за медицинската сестра ролята на застъпник на пациента в процеса на информираното съгласие.

Заключение: Все още съществуват редица нерешени проблеми в съвременната сестринска наука и практика относно застъпничеството в сестринството, както и неговото приложение в процеса на информирано съгласие. Необходимо е да продължат изследванията в тази посока, тъй като изясняването на ролята на медицинската сестра в процеса на информирано съгласие ще спомогне за оптимизирането на взаимоотношенията с пациентите, а също и за осигуряването на по-качествени грижи за тях.

Ключови думи: застъпничество в сестринството, информирано съгласие, медицинска сестра, пациент

- 38. Търпоманова Ц., С. Филкова, А. Георгиева, Кр. Стамова, Сравнително проучване на нагласите за професионална реализация на студентите от специалност „Рехабилитатор” в Медицински колеж -Варна и на студентите от специалност „Медицинска сестра” в Медицински университет- Варна, Доклади от Трета научна сесия на Медицински колеж - Варна, 2014 г., Варненски медицински форум, т. 3, 2014, приложение 4, Издателство МУ-Варна, с. 376-379. ISSN 1314-8338**

Целта на проучването е да се сравнят нагласите и възможностите за професионална реализация на студентите от двете специалности и да се направят съответните изводи. След завършване на обучението си студентите от специалност „Рехабилитатор” с образователно-квалификационна степен „професионален бакалавър” и тези от специалност „Медицинска сестра” със степен „бакалавър” могат да се реализират непосредствено в България. Но ако младите специалисти предпочетат да работят в чужбина, възможност за това имат само медицинските сестри, тъй като степента „професионален бакалавър” не се признава извън нашата страна.

- 39. Георгиева А., Задължение на медицинската сестра за получаване на информирано съгласие при оказване на сестрински грижи – етични аспекти и практическа реализация, Доклади от IV Научна сесия на Медицински колеж-Варна, 8 - 9 октомври 2015, Варненски медицински форум, изд. МУ-Варна, том 4, 2015, прил. 3, с. 476 – 479. ISSN 1314-8338**

Процесът на информирано съгласие е важен елемент в дейността на медицинските сестри при осигуряването на етичната защита на правото на автономия на пациента.

Цел: Да се проучат етичните аспекти на задължението на медицинската сестра за получаване на информирано съгласие при оказване на сестрински грижи и мнението на студентите и медицинските сестри за действителната му реализация в практиката.

Материал и методи: Приложен е анализ на литературни източници, документален и анкетен метод. Изследвано е мнението на 290 дипломанти медицински сестри, обучавани в МУ – Варна и МУ – Плевен и 320 медицински сестри, работещи в Многопрофилни болници за активно лечение в градовете Варна, Добрич, Русе, Силистра и Шумен. При студентите дипломанти проучването е изчерпателно и е

проведено в периода 2008 – 2014 г. При медицинските сестри проучването е репрезентативно. Проведено е в периода 2010 – 2014 г.

Резултати и обсъждане: Получаването на информирано съгласие на пациента е важно етично задължение на медицинската сестра, закрепено в Етични кодекси, приети на международно и национално ниво. Приблизително две трети от дипломантите и три четвърти от медицинските сестри потвърждават, че винаги спазват това етично задължение, а една четвърт от студентите и всяка пета от медицинските сестри – понякога. Малка част от анкетираните го считат за лекарско задължение.

Заключение: Болшинството от бъдещите и настоящите медицински сестри възприемат получаването на информирано съгласие от пациента като свое етично задължение и го спазват в реалната практика. Това е гаранция за осигуряване на качествени и етични сестрински грижи за пациента и привличането му като активен участник в процеса на тяхното осъществяване.

Ключови думи: етично задължение, информирано съгласие, медицинска сестра, пациент

40. Георгиева А, С. Павлова, М. Николова, Кр. Стамова. Фактори, влияещи върху мнението на медицински сестри, лекари и пациенти относно значението на екипния подход в процеса на информирано съгласие. Здравна икономика и мениджмънт, ИК „Стено”, 2015; 4 (58): 18 – 24., ISSN 1311 9720 С

Прилагането на екипен подход в процеса на информиране и получаване на информирано съгласие от пациентите придобива все по-голяма значимост.

В тази връзка проучването на факторите, влияещи върху мнението на основните участници в този процес - медицинските сестри, лекарите и пациентите относно значението на екипния подход при информиране и получаване на съгласие от пациента има важно научно и практическо значение.

Цел: Да се изследват факторите, влияещи върху мнението на медицински сестри, лекари и пациенти относно значението на екипния подход в процеса на информирано съгласие.

Материал и методи: Приложен е анализ на литературни източници, документален и анкетен метод. Изследвано е мнението на 290 студенти-дипломанти медицински сестри, обучавани в МУ – Варна и МУ – Плевен, 320 медицински сестри и 280 лекари, работещи в Многопрофилни болници за активно лечение в градовете Варна, Добрич, Русе, Силистра и Шумен, както и на 360 пациенти, лекувани в посочените лечебни заведения. При студентите дипломанти проучването е изчерпателно и е осъществено в периода 2008 – 2014 г. При медицинските сестри, лекарите и пациентите изследването е репрезентативно, проведено в периода 2010 – 2014 г.

Резултати и обсъждане: Основен фактор, повлияващ мнението на практикуващите медицински сестри по изследвания проблем е образованието, а при бъдещите медицински сестри – образователната структура, в която се обучават. Визията на пациентите по въпроса е повлияна от образованието, възрастта и пола. Резултатите свидетелстват за ясната убеденост на повечето от дипломантите, медицинските сестри, лекарите и пациентите относно все по-голямото значение, което придобива екипният подход в процеса на информирано съгласие и в съвременното здравеопазване като цяло.

Изводи и заключение: Проучването на факторите, влияещи върху мнението на респондентите по въпроса, очертава необходимостта от диференциран подход при

прилагане на различни стратегии за стимулиране на работата в екип при получаване на информирано съгласие и при предоставяне на здравни грижи като цяло.

Ключови думи: екипен подход, информирано съгласие, лекари, медицински сестри, пациенти

- 41. Димитрова М, Павлова С, Георгиева А. Мениджмънт на прозрачни и лоялни взаимоотношения, средство за ефективно управление на текучеството при медицинските сестри. Здравна икономика и мениджмънт, ИК „Стено”, 2015; 4 (58): 11 – 17., ISSN 1311 9720 С**

Проблемът с текучеството на медицинските сестри е с нарастваща значимост в съвременните условия. Идентифицирането на факторите, влияещи върху този неспиращ процес, е стъпка към ограничаване на текучеството и инструмент за задържането на здравните специалисти в лечебните заведения. Целта на разработката е да се установи влиянието на мениджърските умения за прозрачни, открити и лоялни взаимоотношения с персонала върху текучеството на медицинските сестри. Проучено е мнението на 413 медицински сестри в Североизточен регион, чрез пряка анонимна анкета, през месеците февруари-април 2014 г. Данните са обработени статистически чрез SPSS. v.20.0 for Windows. Данните от социологическото проучване сочат, че ограничената или непълна информация за предстоящите промени провокира намерение за промяна на работното място. Ръководители, за които интересите на болницата и служителите са еднакво важни, ще задържат персонала на работното им място. Данните от регресионния анализ доказват, че водещи предиктори, формиращи нагласа за работа в друго лечебно заведение са: информираността на персонала за предстоящите промени ($\beta=0,159; p<0,003$), интересите на болницата и служителите са еднакво важни за ръководителите ($\beta=0,148; p<0,006$). Получените резултати очертават необходимост от промяна на мениджърските подходи и стила на поведение за ефективно управление на текучеството в условия на недостиг на здравни професионалисти.

Ключови думи: текучество, мениджмънт, нагласи, медицински сестри, информираност

- 42. Георгиева А., Ж. Петкова, М. Николова, Кр. Стамова, В. Василева, Нагласи на медицинските сестри за работа с деца, Научна конференция по повод международния ден на сестринството на тема „Съвременни тенденции в здравните грижи”, 14.05.2016 г. Филиал Сливен, гр. Сливен, Варненски медицински форум, том 6, 2016, прил. 3, с. 84 – 87. ISSN 1314-8338**

Медицинските сестри са важен ресурс на здравните системи и заемат съществено място в оказването на ефективни и качествени здравни грижи. Същевременно, недостигът на медицински сестри, в това число и на педиатрични, е сериозен проблем на национално и международно ниво. Поради това, проучването на нагласите на студентите медицински сестри за работа с деца има важно научно и практическо значение.

Цел: Да се изследват нагласите за работа с деца на студентите от втори и четвърти курс, специалност „Медицинска сестра” в Медицински университет – Варна.
Материал и методи: Анализ на литературни източници, документален и анкетен метод (пряка групов анонимна анкета). Изследвано е мнението на 54 студенти от

втори курс и 36 студенти-стажанти от четвърти курс, специалност „Медицинска сестра” в Медицински университет – Варна. Изследването е проведено в периода февруари – март 2016г.

Резултати и обсъждане: Значителна част от бъдещите медицински сестри от втори и четвърти курс изразяват готовност да работят след завършването си с деца. Сред студентите от втори курс най-голям е дялът на желаещите да работят с педиатър в ДКЦ. За разлика от тях, повечето от колегите им от четвърти курс предпочитат да работят в Детско отделение в МБАЛ. Основна причина, обуславяща желанието и на двете групи респонденти за работа в областта на педиатрията е обичта им към децата.

Заклучение: Положителните нагласи на бъдещите медицински сестри за работа с деца са гаранция за успешното изпълнение на една от приоритетните дейности на съвременната ни здравеопазване – здравните грижи за децата.

Ключови думи: деца, нагласи за работа, студенти медицински сестри

43. Георгиева А., Мнение на дипломанти, медицински сестри, лекари и пациенти относно ролята и приноса на медицинската сестра в процеса на получаване на информирано съгласие на пациента, Здравни грижи, год.XIII, 2016, бр.4, с. 36-42. ISSN 1311-1817

Целта на настоящото проучване е да се изследва мнението на дипломантите, медицинските сестри, лекарите и пациентите относно ролята и приноса на медицинската сестра в процеса на получаване на информирано съгласие на пациента. Приложен е анализ на литературни източници, документален и анкетен метод. Изследвано е мнението на 290 дипломанти медицински сестри, обучавани в МУ – Варна и МУ – Плевен, 320 медицински сестри и 280 лекари, работещи в Многопрофилни болници за активно лечение в градовете Варна, Добрич, Русе, Силистра и Шумен, както и на 360 пациенти, лекувани в посочените лечебни заведения. При студентите дипломанти проучването е изчерпателно и е осъществено в периода 2008 – 2014 г. При медицинските сестри, лекарите и пациентите изследването е репрезентативно, проведено в периода 2010 – 2014 г. Значителна част от дипломантите, медицинските сестри, лекарите и пациентите считат, че една добре обучена медицинската сестра би могла да съдейства за оптимизиране на процеса на информирано съгласие. Повече от половината и от четирите групи респонденти определят ролята на медицинската сестра в процеса на информирано съгласие като активен партньор на лекаря. Мнозинството от дипломантите, практикуващите медицински сестри, две трети от лекарите и повече от половината от пациентите посочват, че медицинската сестра трябва да информира пациентите относно планирането, организацията и осъществяването на сестринските грижи. Получените резултати свидетелстват за ясната убеденост на повечето от дипломантите, медицинските сестри, лекарите и пациентите относно все-по голямото значение, което придобива екипния подход в процеса на информирано съгласие.

Ключови думи: информирано съгласие, медицинска сестра, пациент, принос, роля

44. Georgieva A., M. Valkanova, The need to obtain written informed consent for invasive nursing procedures with a view of Bulgarian legislation, The First Conference with International Participation, Health Care-Contribution to the Quality of Life, 29- 30 September 2016, Varna, Scripta Scientifica Salutis Publicae, Medical University of Varna, 2016; vol. 2, suppl. 1, pp. 146-150. ISSN 2367-7333

Introduction: The study on the need to obtain written informed consent for invasive nursing procedures has important scientific and practical importance to meet the patients' rights and achieving professional nursing security.

Aim: To examine the need to obtain written informed consent for invasive nursing manipulation with a view to the current Bulgarian legislation.

Material and Methods: We have conducted an analysis of the literature and used a documentary method (due diligence). The legal regulation of public relations was analyzed and was linked to the nurse's participation in the process of obtaining informed consent from the patient and in particular the need to obtain written informed consent for invasive nursing procedures. The study is part of a complex, targeted and thorough study of the possibilities to optimize the participation of nurses in the process of obtaining informed consent of patients, conducted in the period January 2008 – September 2015.

Results: As result of the legal analysis of the primary and secondary legislation of the Republic of Bulgaria on the research problem, it found that an essential part of the medical activities performed by the nurses belong to the so-called invasive methods. At the same time the law requires informing and obtaining consent for the aforementioned medical activities to be carried out in writing. Moreover, it is a condition regarding the reality and validity of the consent. In this case, performed is a detailed analysis on issues concerning the individual that is obliged to provide the consent when performing the invasive procedures that are written above.

Conclusions: Based on thorough analysis of the primary and secondary legislation of the Republic of Bulgaria and also the analysis of the available scientific literature on the issue, the conclusion is that not the doctor, but the nurse is the one to inform and to take written consent from the patient before performing the invasive procedures for which the nurse is responsible.

Keywords: invasive procedures, nurse, patient written informed consent

45. Georgieva A., S. Borisova, V. Staneva, **Expert assessment of practical approaches to optimize the participation of nurse in obtaining informed consent from the patient, The First Conference with International Participation, Health Care-Contribution to the Quality of Life, 29- 30 September 2016, Varna, Scripta Scientifica Salutis Publicae, Medical University of Varna, 2016; vol. 2, suppl. 1, pp. 11-15. ISSN 2367-7333**

Introduction: Nurses are an important resource to the health systems and occupy a significant place in providing effective and quality healthcare. At the same time, obtaining informed consent is an important aspect in the nurses' work. Therefore, the opinion survey and evaluation of experts on developing practical approaches aim to optimize the participation of nurses in the process of informed consent and have a great scientific and practical significance.

Aim: To study the opinion and evaluation of experts on developing practical approaches to optimize the participation of nurses in the process of informed consent.

Materials and Methods: We have attached an analysis of the literature and used a documentary and an expert assessment method. An expert assessment of our own developed practical approaches was performed in the period March-September, 2015. It involved 50 experts – chief and senior nurses at the St. Marina University Hospital and used a questionnaire method of interviewing. Its aim was to optimize the participation of nurses in the process of informed consent of the patient.

Results: The majority of the experts approved the presented algorithm for obtaining informed consent from the patient and confirmed that the algorithm can be applied in the working process of the nurses. With regard to the presented data sheet for obtaining informed consent for intravenous injection (invasive nursing manipulation) the experts expressed concerns about the possible difficulties in putting it into practice, citing the shortage of nursing staff and time. A significant majority of experts, however, approved the technical sheet and evaluated it as applicable in nursing practice.

Conclusions: The results of the expert assessment lead to the conclusion that the proposed practical approaches are applicable in nursing practice and will help to optimize the process of informed consent, respect the patient's right to informed consent, the professional comfort and safety of nurses.

Keywords: expert assessment, informed consent, nurses, patients, practical approaches

46. Павлова Ст., А. Георгиева, М. Николова, В. Вълков, Поведенчески подход на пациента при избор на лечебно заведение, Здравна икономика и мениджмънт, ИК „Стено”, 2016; 4 (62): 20 – 27., ISSN 1311 9720 С

Пациентът моделира своето поведение, по отношение на собственото си здраве и здравните професионалисти под влиянието на множество фактори – социални и биологични. Достъпът до медицинска помощ се основава на принципите за своевременност; достатъчност и качество; равнопоставеност; сътрудничество между лечебните заведения и др. Целта на проучването е да се изяснят факторите определящи поведенческия подход на пациента при избор на лечебно заведение. Анализът на резултатите показва, че голяма степен пациентите са хоспитализирани в лечебните заведения по спешност. Плановата хоспитализация предполага възможност за избор от страна на пациента. От една страна изборът може да е повлиян от препоръката на личния лекар, а от друга – от повишената информираност на съвременния пациент, определяща неговото поведение по отношение на избора или заради конкретен лекар. Причините за избор отделение – „препоръка от близки” и „лекуващ лекар” са повлияни от фактори, като пол, образование, населено място в което живее пациента, териториалното разположение на болничното заведение, както и от поредността на хоспитализациите. Получените данни могат да се дължат на повишено търсене на информация, което е значимо за управлението на лечебните заведения и осъществяване на дейности за повишаване на качеството на здравните грижи.

Ключови думи: поведение, пациент, избор, лечебно заведение

47. Павлова Ст., М. Николова, А. Георгиева, В. Вълков, Фактори, влияещи върху удовлетвореността на пациента в периода на хоспитализацията, Здравна икономика и мениджмънт, ИК „Стено”, 2016; 2(60): 32 – 40, ISSN 1311 9720С

Все по-често пациентът оценява медицинската дейност и взаимоотношенията, в които встъпва с лекаря и медицинската сестра в периода на хоспитализацията. Целта на проучването е да се установят и анализират фактори, които влияят на удовлетвореността на пациента при престоя му в отделението. Проучването е проведено сред 1054 пациенти, хоспитализирани в МБАЛ на територията на осем града. Оценката на различни фактори показва, че с увеличаване броя на хоспитализациите (до трета хоспитализация) все повече се повишава удовлетвореността на пациентите от отношението на лекаря и медицинската сестра, обслужването и грижите от сестринския персонал, но намалява удовлетвореността

по отношение на материалната база, получаваната информация и медицинското наблюдение. Пациентите живеещите в селата са по-удовлетворени, за разлика от живеещите в големите градове. По отношение на образованието, болните с по-висока образователна степен и в по-млада възрастова група са по-доволни от обслужването и грижите в отделението, за разлика от зачитане на правата им като пациенти и получаване на редовна информация.

Ключови думи: удовлетвореност, здравни грижи, пациент, отделение, хоспитализация

ПЪЛНОТЕКСТОВИ ПУБЛИКАЦИИ В НАУЧНИ СБОРНИЦИ В ЧУЖБИНА

48. Georgieva A., St. Pavlova, **The need for continuous training of nurses to provide quality long-term care for the elderly and disabled, Conference proceedings of the 14th European Conference on Education and Applied Psychology, 15th February, 2017, Vienna, Austria, 2017, p.35-40.**

Introduction: The continuous training of nurses to provide quality long-term care for the elderly and people with disabilities is a topical and important issue in tied to the public, social, political and economic changes in the world around us and the continuous development of modern medical science and practice.

Objective: To examine the need for continuous training of nurses to provide quality long-term care for the elderly and disabled and to explore the attitude of the graduate students of specialty „Nurse ” at the Medical University of Varna regarding the problem.

Material and Methods: An accompanying documentary method analysis of literature and questionnaire method (direct group anonymous questionnaire).The opinion of 224 senior students of specialty „Nurse ” was studied at the Medical University of Varna, in the period 2013- 2017.

Results and discussion: A significant majority of respondents expressed the conscious need for continuous professional development and improvement aiming to provide quality long-term care for the elderly and people with disabilities. The continuous education of nurses should be mandatory, not prescriptive element in the healthcare system, and tied with financial incentives.

Keywords: continuous education, nurses, graduate students, long-term care

49. Георгиева А., Ст. Павлова, **Значение био-психо-социального подхода при оказании долгосрочной помощи пожилых людей и инвалидов, Сборник статей VII Международной научно-практической конференции „World Science: Problems and Innovations”, 27 февраля, г. Пенза, РФ, 2017, с. 334 - 337. ISBN 978-5-9909727-0-4**

Целью настоящего исследования являлось изучить значения био-психо-социального подхода при оказании долгосрочной помощи пожилых людей и инвалидов в Болгарии. Исследование проводилось методом анализа научной литературы, документальном методом и методом социологического опроса. В опросе приняли участие 224 студенты медицинских сестер, выпускников Медицинского университета города Варны, Болгария, в периоде 2013 – 2016 года . Результаты исследования позволили установить, что био-психо-социальный подход

утверждается наиболее перспективным и эффективным при оказании долгосрочной помощи пожилых людей и инвалидов. Большинство респондентов считает, что для успешного и качественного ухода пожилых людей и инвалидов самой удачной является модель, в основе которой - био-психо-социальный подход. Необходимо продолжать исследования в этом направлении, в целях повышения качества и эффективности долгосрочного ухода для пожилых людей и инвалидов.

Ключевые слова: био-психо-социальный подход, долгосрочная помощь, медсестры, пожилые люди, инвалиды

- 50. Георгиева А.П., К.С. Стамова, Значение многоуровневого сестринского образования для обеспечения качественного ухода для пожилых людей и людей с ограниченными возможностями, Сборник статей XIII Региональной научно-практической конференции аспирантов, соискателей, молодых учёных и магистрантов „Исследовательский потенциал молодых учёных: взгляд в будущее”, 6 марта 2017г., г. Тула, РФ, [Электронный ресурс]. (ББК 72, И88) Электрон. дан.– Тула: Изд-во Тул. гос. пед. ун-та им. Л. Н. Толстого, 2017, с. 42-47. ISBN 978-5-9500384-6-4.**

Целью настоящего исследования являлось изучить значения многоуровневого сестринского образования для обеспечения качественного и эффективностью ухода для пожилых людей и людей с ограниченными возможностями и мотивация будущих медсестер к повышению своей профессиональной компетентности в этом направлении. Исследование проводилось методом анализа научной литературы, документальном методом и методом социологического опроса. В опросе приняли участие 224 студенты медицинских сестер, выпускников Медицинского университета города Варны, Болгария, в периоде 2013 – 2016 года. Результаты исследования позволили установить, что многоуровневое сестринское образование в Болгарии имеет важное значение для обеспечения качественного и эффективностью ухода для пожилых людей и людей с ограниченными возможностями. Большинство выпускников медсестер намерены продолжить свое образование в магистратуре. Эти результаты являются доказательством высокой мотивации будущих медсестер для личного и профессионального развития и гарантия обеспечения и управления эффективного ухода для пожилых людей и людей с ограниченными возможностями.

Ключевые слова: многоуровневое сестринское образование, качественный уход, медсестры, пожилые люди, люди с ограниченными возможностями

- 51. Георгиева А.П. Вълканова М.А. Пенева С.П., Возможности высшего профессионального образовании медсестер обеспечить профессиональной компетентностью выпускников для оказания качественного долгосрочного ухода за пожилыми людьми и инвалидами. Збірник тез наукових робіт Міжнародної науково-практичної конференції „Психологія і педагогіка: актуальні питання” 7-8 квітня 2017. м.Харків. Східноукраїнська організація „Центр педагогічних досліджень”. Харків; Україна: 31-36. УДК 159.9+37.01(063) ББК 88.0+74.0Я43П86**

Цель исследования является анализ возможностей высшего профессионального образовании обеспечить получения профессиональной компетентности выпускников медсестер, для оказания долгосрочного ухода за пожилыми людьми и

инвалидами. Методом анализа научной литературы и документальном методом доказалось, что Единые государственные требования для получения высшего образования по специальности «Медсестра», образовательный ценз степени «бакалавр» и связанный с них компетентностный подход в профессиональном обучении медсестер в Республики Болгарии обеспечивает профессиональную компетентностью выпускников для оказания качественного долгосрочного ухода за пожилыми людьми и инвалидами.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, медсестры, долгосрочный уход за пожилыми людьми и инвалидами

- 52. Peneva S.P., Georgieva A.P., Dimitrova M.N., Valkanova M.A., Development of professional training and education of nurses. Збірник тез наукових робіт Міжнародної науково-практичної конференції „Психологія і педагогіка: актуальні питання” 7-8 квітня 2017. м.Харків. Східноукраїнська організація „Центр педагогічних досліджень”. Харків; Україна: 64-68. УДК 159.9+37.01(063) ББК 88.0+74.0Я43П86**

Nursing is an important part of the health care system, an independent profession based on theoretical knowledge, practical experience and scientific research. The profession of nurses in Bulgaria has over centennial history. Currently the training of nurses is implemented in faculties with medical universities, according to an education plan and curricula complying with the Unified State Requirements and with European and world standards. Special attention is paid to the practical skills of students which are acquired during practical training lessons, after which they are developed and improved in educational practice and pre-diploma training carried out in a real work environment under the monitoring of a lecturer.

- 53. Георгиева А.П., Димитрова М.Н., Пенева С.П., Компетентностный подход в системе высшего профессионального сестринского образования в Болгарии – гарантия высокого качества подготовки медицинских профессионалов, Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції „Сучасний вимір психології та педагогіки”, м. Львів, 26–27 травня 2017 року; Львів: ГО „Львівська педагогічна спільнота”, 2017. с. 160-163. ББК 159.9+37.01(063) УДК 88+74я43 С 91**

Целью настоящего исследования являлось изучить значения компетентностного подхода в системе высшего профессионального сестринского образования в Болгарии для обеспечения высокого качества подготовки медицинских профессионалов. Исследование проводилось методом анализа научной литературы, документальном методом и методом социологического опроса. В опросе приняли участие 50 студенты медицинских сестер из третьего курса Медицинского университета города Варны, Болгария, в месяце май 2017 года. Результаты исследования позволили установить, что компетентностный подход в системе высшего профессионального сестринского образования в Болгарии является гарантией высокого качества подготовки медицинских профессионалов. Большинство студентов медсестер утверждают, что приобрели профессиональную компетентность. Эти результаты являются доказательством высокой подготовленности будущих медсестер для оказания качественного ухода за пациентами.

Ключевые слова: компетентностный подход, сестринское образование,

- 54. Dimitrova M. N., Georgieva A.P., Peneva S.P. Influence of individual characteristics on the professional stress in medical nurses, Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції „Сучасний вимір психології та педагогіки”, м. Львів, 26–27 травня 2017 року; Львів: ГО „Львівська педагогічна спільнота”, 2017. с.74-77. ББК 159.9+37.01(063) УДК 88+74я43 С 91**

Work stress is one of the greatest challenges of modern society, almost every one in four workers is affected by it. The results of the study found that there was a significant difference between age variables, length of service and education with higher levels of stress among nurses in high-intensity sectors. Of significant influence are factors related to personal aspects in the profession, such that affect the psycho-emotional state. **Objective:** The aim of the present study is to establish the relationship between individual characteristics, age, length of service and education and how they correlate with nurses' stress levels.

Materials and methods: An anonymous survey was conducted among 413 nurses from the University Hospital and the Hospital in the North-East region. A total of 11 types of wards and clinics characterized by high workload intensity were studied. The data were statistically processed through SPSS v. 20.0 for Windows.

Keywords: professional stress, nursing, education, age, professional experience.

- 55. Peneva S.P., Dimitrova M. N., Georgieva A.P., Medical pedagogy – practical exercise methodology, Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції „Сучасний вимір психології та педагогіки”, м. Львів, 26–27 травня 2017 року; Львів: ГО „Львівська педагогічна спільнота”, 2017. с. 163-165. ББК 159.9+37.01(063) УДК 88+74я43 С 91**

The practical classes as a form of training for students from the specialty Nursing are used to master manipulative techniques in training conditions. Each exercise has specifics that should be foreseen when developing the Practical Training Methodology. It is a structure of a practical learning training in the field of health care but it is based on the whole arsenal of methods, practices, tools with which the pedagogy works. The Practical Training Methodology ensures efficiency of the learning process.

Keywords: students, education, management of health care, practical training methodology, pedagogy

- 56. Peneva S.P., Georgieva A.P., Dimitrova M. N., Specifics and specific features of the practical training of students from specialty management of health care, Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції „Сучасний вимір психології та педагогіки”, м. Львів, 26–27 травня 2017 року; Львів: ГО „Львівська педагогічна спільнота”, 2017. с. 166-168. ББК 159.9+37.01(063) УДК 88+74я43 С 91**

The education of students from specialty Management of Health Care is legally regulated. The graduates acquire a professional qualification Head of Health Care and a Lecturer in Practice. The practical training is carried out in these two directions realized in the form of a pre-graduate internship. To achieve a quality conduct of the training during the internship, each student is attached to a mentor from the respective direction helping his/her activity. Practical skills for organizing and conducting the learning process are formed and developed through the pedagogical practice. The aim of the internship in

Management of Health Care is developing management competencies in the field of the health care. The practical training is completely in compliance with the contemporary pedagogical and management theory and the needs of the practice. Keywords: students, management of health care, education, knowledge, practical training

ПЪЛНОТЕКСТОВИ ПУБЛИКАЦИИ В НАУЧНИ СБОРНИЦИ В БЪЛГАРИЯ

- 57. Георгиева А., Цв. Димитрова, Въздействие на стреса при студентите от първи курс, специалност „Медицинска сестра” в Медицински университет – Варна, Сборник доклади – X Национална студентска сесия, 3-4.11. 2011г. Плевен, I изд., ред. И. Петрова, Плевен, Издателски център МУ- Плевен, 2012, с. 79-89. ISSN 1314-6548**

Целта на настоящото проучване е да се изследва мнението на студентите от първи курс, специалност „Медицинска сестра”, относно въздействието на стреса по време на адаптацията им към обучението в Медицински университет – Варна (37). Приложен е анализ на литературни източници и анкетен метод. Изследването е проведено през април 2011 г. Резултатите потвърждават, че основни източници на стрес за болшинството от анкетираните са изпитите, работата с пациенти, неувереността им при усвояването на манипулациите, голямата по обем информация и недостатъчното време за почивка. Различните прояви на стрес, посочени от повечето студенти обосновават необходимостта от прилагане на комплексни стратегии за справяне с него.

Ключови думи: адаптация, медицински сестри, първи курс, стрес, студенти

- 58. Димитрова Цв., А. Георгиева, Значение на ефективното разпределение на времето за справяне със стреса при студентите медицински сестри медицински сестри, Юбилейна научна сесия „ 70 години Медицински колеж- Пловдив-традиции и бъдеще”, 9-10.05. 2012г., Пловдив, Сборник доклади, с. 190-194.**

Целта на проучването е изследване мнението на студентите медицински сестри от Медицински университет – Варна относно значението на ефективното разпределение на времето за справянето със стреса. Използвани са анализ на литературни, електронни източници и анкетен метод. Резултатите отразяват недостатъчните умения на респондентите за ефективно разпределение на времето и справяне със стреса.

Ключови думи: медицински сестри, разпределение на времето, студенти, стрес

- 59. Нури Н., А. Георгиева, Кр. Стамова, Значение на хигиената на ръцете на медицинския персонал за предпазване от нозокомиални инфекции, Юбилейна научна сесия „ 70 години Медицински колеж- Пловдив- традиции и бъдеще”, 9-10.05. 2012г., Пловдив, Сборник доклади, с. 164-168.**

Целта на настоящото изследване е проучване на мнението и познанията на студентите медицински сестри в МУ – Варна, относно значението на хигиената на ръцете на медицинския персонал за предпазване от нозокомиалните инфекции.

Използвани са анализ на литературни източници, документален и анкетен метод. Резултатите отразяват отлични познания на студентите по изследвания проблем.

Ключови думи: вътреболнични инфекции, медицински сестри, студенти, хигиена на ръце

- 60. Георгиева А., Н. Нури, Мотиви за професионална ориентация на студентите медицински сестри, Сборник с доклади и резюмета от XII-та Юбилейна Национална научна сесия за студенти и преподаватели „65 години Медицински колеж – Плевен”, 10-11. 10.2013г, ИЦ-МУ-Плевен, 2014, с.185-189. ISBN 978-954-756-150-2**

Въведение: Медицинските сестри са важен и ценен ресурс на здравеопазната ни система. Проучването на професионалната ориентация и мотивация на бъдещите медицински сестри е важно не само от гледна точка на избора на професия „медицинска сестра”, но и от гледна точка на адекватен избор на начален старт в кариерата. В достъпната литература проучванията, засягащи разглеждания проблем са малко. Изследването на този специфичен проблем може да има и чисто практическо приложение – да даде насоки за обхвата на мероприятия и действия на здравните мениджъри за повишаване мотивацията на студентите за професионална ориентация и последващ старт в кариерата в сектори на здравеопазната ни система, където недостигът на здравни професионалисти е най-голям.

Цел: Целта на настоящото проучване е да се изследват мотивите за професионална ориентация на студентите медицински сестри.

Материал и методи: Приложен е анализ на литературни източници и анкетен метод (пряка групов анонимна анкета). Изследвано е мнението на 50 студенти четвърти курс, специалност „ Медицинска сестра” в МУ, „ Проф. д-р Параскев Стоянов”. Проучването е проведено в периода април-май 2013 г.

Резултати: Водещ мотив за професионалната ориентация при преобладаваща част от бъдещите медицински сестри е възможността да бъдат полезни на обществото. Приблизително толкова от тях посочват възможността да помагат на хората и възможността за професионално развитие. По-малка част от респондентите са мотивирани от възможности за постигане на финансова сигурност, за личностна реализация и за упражняване на самостоятелна практика, свързана с реализация на автономните функции на медицинската сестра. Най-малък е дялът на анкетираните, мотивирани от възможността за израстване в йерархията и издигане престижа на сестринството у нас, което е напълно обяснимо от една страна с факта, че студентите медицински сестри са на прага на своята професионална кариера и им липсват необходимият опит и увереност за това. От друга страна за реализиране на управленски функции е необходима по-висока образователно-квалификационна степен.

Заклучение: Резултатите потвърждават, че студентите медицински сестри отговорно подхождат при ориентирането си за бъдеща професионална кариера. Радващ и обнадеждаващ факт е, че значителна част от тях са водени от високо хуманни мотиви като възможността да бъдат полезни на обществото и да помагат на хората. На фона на ширещата се дехуманизация на обществото това е един светъл лъч, доказващ, че все още има млади, високо мотивирани личности, готови да упражняват тази прекрасна и трудна професия- професията”медицинска сестра”.

Ключови думи: медицински сестри, мотиви, професионална ориентация, студенти.

- 61. Димитрова М, А. Георгиева, З. Димиева, Информираност на обществеността по проблема за домашното насилие и необходимостта от широка обществена подкрепа. Сборник доклади от Юбилейна конференция 16-17 май, Тракийски университет, Медицински колеж – Стара Загора. 2014; 415-421. ISBN 978-954-338-077-0**

Насилието е ефективен метод, който влияе върху поведението и живота на другите, в много случаи то е социално приемливо и одобрено поведение. Настоящото проучване ясно показва, че домашното насилие е сериозен и значим проблем, който все още е разпространен в нашето общество. Това очертава необходимостта от открито обсъждане на проблема с насилието в семейството, което на свой ред поражда много други проблеми, свързани със социалните и здравните грижи. Усилията на цялото общество и институции трябва да се обединят в постигането на целта, а именно да разбият оковите на домашното насилие, за да променят отношението на толерантността към него не само в семейството, но и в обществото. Недостатъчната обществена осведоменост за съществуването на закони и наредби и средствата за тяхното ефективно прилагане е причината за слабата ангажираност на обществото.

Ключови думи: домашно насилие, жертви, информация, социална подкрепа, форми на насилие

- 62. Георгиева А, Възможности за оптимизиране на процеса на информирано съгласие на пациента чрез непрекъснато обучение на медицинските сестри по проблема, Сборник доклади от XII -ти Национален форум на специалистите по здравни грижи, „Непрекъснати здравни грижи – условие за високо качество на живот”, 11 - 12 ноември 2016г., гр.Шумен, под ред. на проф. С. Тончева, д.м., 2016, с. 173-179. ISBN: 978-619-221-081-6**

Цел: Да се изследва мнението на медицинските сестри, лекарите, пациентите и студентите-дипломанти от специалност „Медицинска сестра”, относно възможностите за оптимизиране на процеса на информирано съгласие на пациента чрез непрекъснато обучение на медицинските сестри по проблема.

Материал и методи: Приложен е анализ на литературни източници, документален и анкетен метод. Изследвано е мнението на 290 студенти-дипломанти медицински сестри, обучавани в МУ – Варна и МУ – Плевен, 320 медицински сестри и 280 лекари, работещи в Многопрофилни болници за активно лечение в градовете Варна, Добрич, Русе, Силистра и Шумен, както и на 360 пациенти, лекувани в посочените лечебни заведения. При студентите дипломанти проучването е изчерпателно и е осъществено в периода 2008 – 2014 г. При медицинските сестри, лекарите и пациентите изследването е репрезентативно, проведено в периода 2010 – 2014 г.

Резултати и обсъждане: Мнозинството от медицинските сестри, лекарите, пациентите и студентите-дипломанти от специалност „Медицинска сестра” оценяват положително възможностите за оптимизиране на процеса на информирано съгласие на пациента чрез непрекъснато обучение на медицинските сестри по проблема. Нито един лекар, за разлика от останалите групи респонденти, не е изразил отрицателно мнение по изследвания въпрос. Образованието е фактор, повлияващ мнението на медицинските сестри по изследвания въпрос. Сред тези, които считат, че обучението на медицинските сестри само „понякога” би допринесло за подобряване на процеса на информирано съгласие е най-голям дялът на здравните професионалисти със средно специално образование.

Заключение: Необходимо е обучението на медицинските сестри по проблема „информирано съгласие“ да бъде планирано и организирано диференцирано съобразно тяхната образователна степен и професионална компетентност.

Ключови думи: непрекъснато обучение, оптимизиране, информирано съгласие, медицинска сестра, пациент

63. А. Георгиева, Етични и правни норми, регулиращи правото на информация и информирано съгласие на пациентите, свързани с дейността на медицинската сестра, Сборник доклади от XII -ти Национален форум на специалистите по здравни грижи, „Непрекъснати здравни грижи – условие за високо качество на живот“, 11 - 12 ноември 2016г., гр.Шумен, под ред. на проф. С. Тончева, д.м., 2016, с. 180-186. ISBN: 978-619-221-081-6

Въведение: Нарастващата отговорност на медицинските сестри, при вземане на професионални решения, изисква повишаване на стандартите на професионалното поведение и добро познаване и спазване на етичните правила и изискванията на правните норми по отношение правата на пациентите.

Цел: Да се изследва връзката между етичните и правните норми, регулиращи правата на пациентите и в частност между тези, регулиращи правото на информация и информирано съгласие на пациентите, свързани с дейността на медицинската сестра.

Материали и методи: Приложени са анализ на литературни източници и документален метод. Направен е сравнителен анализ на етичните и правните норми, регулиращи правото на информация и информирано съгласие на пациентите, свързани с дейността на медицинската сестра. Изследвано е мнението на 290 студенти-дипломанти медицински сестри, обучавани в МУ – Варна и МУ – Плевен и 320 медицински сестри, работещи в МБАЛ в градовете Варна, Добрич, Русе, Силистра и Шумен. При студентите дипломанти проучването е изчерпателно и е осъществено в периода 2008 – 2014 г. При медицинските сестри изследването е репрезентативно, проведено в периода 2010 – 2014 г.

Резултати и обсъждане: В резултат на анализа се установи, че сходството между етичните и правните норми се основава на общия обект на регулация, а именно поведението на медицинските специалисти. Разликата между етичните и правните норми произтича от факта, че етичните норми действат чрез моралното съзнание на индивида и тяхното нарушение подлежи на съсловен и обществен контрол, а спазването на правните норми се обезпечава чрез държавна принуда. Медицинските сестри са длъжни да упражняват своята професия в съответствие с правните норми на здравното законодателство на Република България и етичните норми, залегнали в Етичния кодекс на съсловната организация.

Заключение: Познаването и спазването на етичните и правните норми, регулиращи правото на информация и информирано съгласие на пациентите е гаранция за етично и правомерно упражняване на сестринската професия, както и за високо качество на здравните грижи.

Ключови думи: етични норми, медицинска сестра, пациенти, правни норми, право на информация, право на информирано съгласие

64. Георгиева А, Димитрова М, Василева В, Павлова С. Процесът на информирано съгласие от пациента през погледа на медицински сестри, лекари и пациенти. Сборник с резюмета и доклади от Първа национална конференция „Общественото здраве – глобален приоритет в науката и практиката“ 9-10 юни

2017 г., гр. Варна, 2017, с. 307- 311. ISBN 978-619-221-087-8 ; ISBN 978-619-221-088-5 (e-book)

Въведение: През последните десетилетия въпросът за активното участие на пациента в процеса на вземане на информирани решения, касаещи собственото му здраве се очертава като значим и актуален проблем. С оглед на това, важно значение има проучването на визията на медицинските сестри, лекарите и пациентите относно процеса на информирано съгласие на пациента.

Цел: Да се изследва мнението на медицинските сестри, лекарите, пациентите и студентите-дипломанти от специалност „Медицинска сестра” относно процеса на информирано съгласие на пациента.

Материал и методи: Приложен е анализ на литературни източници, документален и анкетен метод. Изследвано е мнението на 290 студенти-дипломанти медицински сестри, обучавани в МУ – Варна и МУ – Плевен, 320 медицински сестри и 280 лекари, работещи в Многопрофилни болници за активно лечение в градовете Варна, Добрич, Русе, Силистра и Шумен, както и на 360 пациенти, лекувани в посочените лечебни заведения. При студентите дипломанти проучването е изчерпателно и е осъществено в периода 2008 – 2014 г. При медицинските сестри, лекарите и пациентите изследването е репрезентативно, проведено в периода 2010 – 2014 г.

Резултати и обсъждане: Значителна част от четирите групи респонденти определят получаването на информирано съгласие като процес на активно взаимодействие и сътрудничество с пациента и неговите близки, основан на взаимно доверие, предхождащ всяка медицинска интервенция. По-голямата част от студентите и медицинските сестри, приблизително половината от лекарите и една трета от пациентите считат, че всичките пет елемента на процеса на информираното съгласие са важни.

Заклучение: Всички участници в процеса на информирано съгласие осъзнават неговата същност и важността на основните му елементи. Това е съществена гаранция за неговото ефективно осъществяване и постигането на действително информирано съгласие на пациента.

Ключови думи: медицинска сестра, лекар, пациент, процес на информирано съгласие

65. Георгиева А, Димитрова М, Павлова С, Василева В. Самооценка на студенти и медицински сестри относно теоретичната им подготовка за вземане на информирано съгласие от пациентите. Сборник с резюмета и доклади от Първа национална конференция „Общественото здраве – глобален приоритет в науката и практиката” 9-10 юни 2017 г., гр. Варна, 2017, с. 366- 370. ISBN 978-619-221-087-8 ; ISBN 978-619-221-088-5 (e-book)

Въведение: На фона на нарастващата роля на медицинските сестри, в сестринската практика са доказани редица предизвикателства и нерешени проблеми, сред които са информирането и получаването на съгласие на пациента. Обучението на медицинските сестри по проблема „информирано съгласие” е един от пътищата за тяхното преодоляване.

Цел: Да се изследва самооценката на студентите и практикуващите медицински сестри относно теоретичната им подготовка за получаване на информирано съгласие от пациентите. **Материали и методи:** Приложен е анализ на литературни източници, документален и анкетен метод. Изследвано е мнението на 290 студенти-дипломанти медицински сестри, обучавани в МУ – Варна и МУ – Плевен и 320 медицински сестри, работещи в Многопрофилни болници за активно лечение в

градовете Варна, Добрич, Русе, Силистра и Шумен. При студентите дипломанти проучването е изчерпателно и е осъществено в периода 2008 – 2014 г. При медицинските сестри изследването е репрезентативно, проведено в периода 2010 – 2014 г.

Резултати: Половината от бъдещите и настоящите здравни професионалисти оценяват знанията си като много добри, а малко повече от една четвърт от дипломантите и една пета от здравните специалисти като добри. Същевременно повече от една четвърт от практикуващите сестри и една пета от завършващите студенти оценяват знанията си като отлични.

Заклучение: Знанията на медицинските сестри по въпросите свързани с получаване на информирано съгласие от пациента са съществен фактор за оптимизиране на самия процес на информирано съгласие и привличане на пациента като активен и пълноправен участник в процеса на грижи.

Ключови думи: знания, медицинска сестра, пациент, самооценка, процес на информирано съгласие

- 66. Георгиева А, Павлова С, Димитрова М, Василева В. Възможности за участие на медицинските сестри в здравната политика, насочена към оптимизиране на дългосрочните грижи за възрастни и лица с увреждания. Сборник с резюмета и доклади от Първа национална конференция „Общественото здраве – глобален приоритет в науката и практиката” 9-10 юни 2017 г., гр. Варна, 2017, с. 332-336. ISBN 978-619-221-087-8 ; ISBN 978-619-221-088-5 (e-book)**

Въведение: Значителният дял на медицинските сестри и централната им роля в системата на здравеопазването ги определят като един от основните фактори за успешното осъществяване на здравните реформи, част от които са насочени към оказване на качествени дългосрочни грижи за възрастни и хора с увреждания.

Цел: Да се проучат възможностите за участие на медицинските сестри в здравната политика, насочена към оптимизиране на дългосрочните грижи за възрастни и лица с увреждания и мнението на студентите-дипломанти от специалност „Медицинска сестра” в Медицински университет- Варна по проблема.

Материали и методи: Приложен е документален метод, анализ на литературни източници и анкетен метод (пряка групова анонимна анкета). Проучено е мнението на 224 студенти-дипломанти от специалност „Медицинска сестра” в Медицински университет- Варна, в периода 2012- 2017г.

Резултати: Мнозинството от студентите-дипломанти подчертават необходимостта от участие на медицинската сестра във вземане на решения в областта на политиките за дългосрочна грижа. Според по-голямата част от респондентите това е възможно чрез включване на сестри експерти в законодателните решения, уреждащи проблема, а една трета наблягат на активната дейност на съсловната организация.

Заклучение: Участието на сестринската професия в процеса на формулиране на здравната политика представлява съществен елемент от новата роля на медицинските сестри в системата на дългосрочните грижи за възрастните и хората с увреждания. Бъдещите медицински сестри осъзнават значимостта на тази своя роля и пътищата за нейното утвърждаване.

Ключови думи: дългосрочни грижи, здравна политика, медицинска сестра, възрастни, хора с увреждания

- 67. Василева В, Димитрова М, Георгиева А. Нагласи за кандидатстване в листа на чакащите бъбрек сред пациенти на хемодиализно лечение. Сборник с резюмета и доклади от Първа национална конференция „Общественото здраве – глобален приоритет в науката и практиката” 9-10 юни 2017 г., гр. Варна, 2017, с. 301- 306. ISBN 978-619-221-087-8 ; ISBN 978-619-221-088-5 (e-book)**

Ниският относителен дял на пациентите, чакащи нов бъбрек, доведе до по-задълбочено изследване на очакванията на пациентите на хемодиализно лечение. **Цел:** Целта на настоящото изследване е да се проучи мнението на 50 пациенти включени на хемодиализно лечение, относно нагласите към кандидатстване в листата на чакащи бъбрек.

Материал и методи: Проучено е мнението на 50 пациенти, включени на хемодиализно лечение от клиниката по хемодиализа към УМБАЛ „Св. Марина” - Варна, посредством анкетен метод, през месец юли 2016 г. За статистическа обработка на данните е използван Microsoft Excel 2013.

Резултати: Фокусът на изследването се съсредоточава върху проучване нагласите и вижданията на пациентите за кандидатстване в листата на чакащи бъбрек. Актуалността на проблема бе потвърдена от факта, че едва около 10% от общият брой на пациентите в хемодиализният център са включени в листата на чакащите. Интерес представлява фактът, че пациентите посочват, че са запознати с процедурата за кандидатстване, но мнозинството от респондентите са имали хемодиализна терапия повече от 5 години и не са проявили интерес по отношение на включване в програмата за набиране на донори. Няма данни за пациентите в списъка преди началото на хемодиализното лечение.

Заклучение: Включването в листата на чакащите бъбрек е възможност, която не бива да се подценява, въпреки различната времева рамка и изисква активна работа както с пациента така и с близките.

Ключови думи: кандидатстване, списък с чакащи бъбречни трансплантации, пациент, хемодиализа

- 68. Димитрова М, Георгиева А, Павлова С, Василева В. Делегирането на правомощия от ръководителите по здравни грижи – важно условие за управление на текучеството при медицинските сестри. Сборник с резюмета и доклади от Първа национална конференция „Общественото здраве – глобален приоритет в науката и практиката” 9-10 юни 2017 г., гр. Варна, 2017, с. 316-320. ISBN 978-619-221-087-8 ; ISBN 978-619-221-088-5 (e-book)**

Увод: Неоспорим факт е че ролята на ръководителите по здравни грижи в управлението на текучеството е сложна и многоаспектна. Ръководителите по здравни грижи трябва да съчетават, както лидерски качества, така и мениджърски умения за мотивиране и задържане на медицинските сестри.

Цел: Целта на настоящата разработка е да се установи, влиянието на възможностите за делегиране на правомощия от ръководителите по здравни грижи върху нагласите за текучество при медицинските сестри.

Материали и методи: Проучено е мнението на 413 медицински сестри и 41 ръководители по здравни грижи от УМБАЛ и МБАЛ в Североизточен регион. Изследвани са общо 11 вида отделения и клиники, характеризиращи се с висока интензивност на работния процес. Данните са обработени статистически чрез SPSS v. 20.0 for Windows.

Резултати: Данните сочат, че ръководители, които делегират правомощия за автономност в работата и осигуряват възможност за участие при вземането на решения, ще ограничат текучеството не само в рамките на лечебното заведение, но и изтичането на кадри в други лечебни заведения ($p < 0,001$). Почти 70% от сестрите, които заявяват категорична готовност за реализация в страната посочват, че „много често” и „винаги” имат възможност за самостоятелно организиране на работата ($p < 0,001$). Медицинските сестри, които изказват категорична готовност за отказ от професията, в 61,90% от случаите „почти никога” и „никога” не са имали възможност за участие при вземането на решения, касаещи организацията на работа ($p < 0,001$).

Заклучение: Представената синтезирана информация, доказваща причинно-следствената връзка за текучеството, очертава необходимостта от прилагането на подходи за ефективно управление на текучеството.

Ключови думи: текучество, ръководители по здравни грижи, медицински сестри, делегиране

69. **Димитрова М, Василева В, Георгиева А, Павлова С, Взаимовръзка и влияние на професионалния стрес върху текучеството на медицинските сестри. Сборник с резюмета и доклади от Първа национална конференция „Общественото здраве – глобален приоритет в науката и практиката” 9-10 юни 2017 г., гр. Варна, 2017, с. 355-360. ISBN 978-619-221-087-8 ; ISBN 978-619-221-088-5 (e-book)**

Въведение: Професионалният стрес е едно от най-големите предизвикателства на съвременното общество, почти всеки от всеки четирима работници е засегнат от него.

Цел: Целта на настоящото изследване е да се установи корелацията и влиянието, което професионалният стрес има върху текучеството на медицинските сестри. **Материали и методи:** Проведено е анонимно проучване сред 413 медицински сестри от университетските болници и болниците в Североизточния регион. Изследвани са общо 11 вида отделения и клиники, характеризиращи се с висока интензивност на натоварване. Данните бяха статистически обработени със SPSS v. 20,0 за Windows.

Резултати: Данните от проучването ясно показват, че медицинските сестри са изправени пред стрес с висок и нисък интензитет ежедневно. Необходимостта от изпълнение на няколко дейности едновременно и недостатъчното време за справяне с всички задачи е причина за високи нива на стрес при над 50% от анкетираните. Организацията и управлението на работния процес оказват влияние върху текучеството на медицинските сестри. Значителен дял от медицинските сестри, които са изразили желание да работят на други места в рамките на същата институция, са тези, които са посочили, че натоварването е изключително стресиращо за тях ($p < 0,05$). Повишените нива на стрес, поради недостатъчно време за завършване на всички задачи, провокират желанието за работа в подобна структура в друго здравно заведение ($p < 0,001$).

Заклучение: Медицинските сестри в изследваните структури работят в извънредни ситуации, поради ограниченото време за изпълнение на всички задачи провокира повишени нива на стрес. Подобряването на организацията и управлението на работния процес ще осигурят възможност за привличане и задържане на персонала.

Ключови думи: текучество, професионален стрес, медицински сестри, предиктори, фактори.

70. Павлова С, Георгиева А, Димитрова. Стресът на работното място – особености, фактори, стресоустойчивост. Сборник с резюмета и доклади от Първа национална конференция „Общественото здраве – глобален приоритет в науката и практиката” 9-10 юни 2017 г., гр. Варна, 2017, с. 295-300. ISBN 978-619-221-087-8 ; ISBN 978-619-221-088-5 (e-book)

Стресът е неделима част от динамичните условия на труд, но повишените му нива оказват негативно влияние върху организма. Факторите, обуславящи стреса в работата на медицинската сестра – ръководител са разнообразни, организационни и личностни, оказващи влияние върху преживяванията и работоспособността.

Цел: Да се проучат и анализират стресовите фактори в професионалната среда и поведенческите реакции на медицинската сестра – ръководител.

Материал и метод: В проучването са обхванати общо 102 медицински сестри, заемащи ръководни постове в УМБАЛ „Св. Марина” - Варна, МБАЛ „Св. Анна” - Варна, МБАЛ - Варна, към ВМА - София, МБАЛ - гр. Шумен, МБАЛ - гр. Добрич. Изследването е проведено през 2015г. чрез прилагане на индивидуална анкетна карта, специално разработена за нуждите на проучването. Използвани са статистически методи за анализ и интерпретация на данни с оглед разкриване същността на наблюдаваните явления и взаимозависимости. Данните са обработени статистически чрез SPSS v. 15.0, а за изработване на графиките е използван софтуерен пакет Microsoft Office Excel 2010.

Резултати и обсъждане: Като стресови ситуации са оценени конфликтите с редовите медицински сестри и пациентите, недостигът на персонал, решаване на задачи извън правомощията, усещането за недостиг на време, чувството за вътрешна напрегнатост. Най-често анкетираните описват чувство на тревога, безсилие, страх за неуспех и др. Като соматични прояви са отбелязани гадене, болки в корема главоболие. Данните от проучването показват, че за справяне със стреса анкетираните засилват социалните си контакти или търсят изолация. И в двата случая подкрепа се търси от приятелския кръг. Ниски нива на раздразнителност и избухливост се установяват при наличие на подкрепа и чувство за доверие от ръководството.

Изводи: Стресът в работата на медицинските сестри – ръководители е с повишени нива, свързан с психологически и соматични прояви. Предпоставка е за повишена раздразнителност и избухливост. За справяне със стреса се избира или повишаване на социалните контакти или изолация. Чувството за подкрепа се отразява благоприятно върху работещите.

Ключови думи: условия на труд, стрес, болнично заведение, медицинска сестра

Дата 29.01.2018г.
гр. Варна

Подпис: .....
Анна Петрова Георгиева